

КАКО ДО ДИЈАЛОГА И КОНСУЛТАЦИЈА СА МЛАДИМА

САВЕТИ И ИСКУСТВА ИЗ ПРАКСЕ

МЛАДИ ЗА ЗАЈЕДНИЦУ.
ЗАЈЕДНИЦА ЗА МЛАДЕ.

КАКО ДО ДИЈАЛОГА И КОНСУЛТАЦИЈА СА МЛАДИМА

САВЕТИ И ИСКУСТВА ИЗ ПРАКСЕ

ИЗДАВАЧ

Министарство туризма и омладине Републике Србије и
Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH
Жоржа Клемансоа 19, 11000 Београд, Србија
у име Министарства за економску сарадњу и развој Немачке (БМЗ)

ЗА ИЗДАВАЧА

Министарство туризма и омладине Републике Србије
Ивана Антонијевић
Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH
Марија Радовановић Никлановић

АУТОРКА

Милица Шкиљевић

УРЕДНИЦЕ

Слађана Јовић
Јелена Јанакиевска

РЕЦЕНЗИЈА

Снежана Клашња
Марија Ивковић Тркуља
Кристијане Фрише
Слађана Јовић

ЛЕКТУРА И КОРЕКТУРА

Славица Цветановић и Јелена Стојановић Ђумић

АУТОРИ ФОТОГРАФИЈА:

Фотографије на страни бр. 49: Кровна организација младих Србије (КОМС)
Фотографије на страни бр. 51: Национална асоцијација практичара
и практичарки омладинског рада (НАПОР)
Фотографије на страни бр. 53: Активисти из комшилука
Фотографије на страни бр. 55: Пријатељи деце Србије (ПДС)
Фотографије на страни бр. 57: Канцеларија за младе општине Жабари
Фотографије на страни бр. 59: Кровна организација младих Србије (КОМС)

ДИЗАЈН И ПРИПРЕМА ЗА ШТАМПУ

Executive Group

ГОДИНА И МЕСТО ИЗДАЊА

Октобар 2025, Београд

ИСБН број

ISBN-978-86-83314-00-3

- Ова публикација је припремљена у оквиру сарадње Немачке и Србије, коју спроводи Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH у партнерству са Министарством туризма и омладине републике Србије.

- Сви термини који су у овом тексту изражени у граматичком мушком роду подразумевају природни мушки и женски род лица на које се односи.

Садржај

Листа скраћеница.....	8
Сврха смерница.....	9
Уводна реч Амбасаде СР Немачке у Србији.....	10
Уводна реч Министарства туризма и омладине.....	11
Циљне групе - ко све може користити смернице.....	12
Концепт(и) дијалога и консултација са младима.....	13
Припрема дијалога и консултација.....	14
Формирање тима.....	16
Избор теме и постављање циљева.....	17
Припремни састанци са кључним актерима.....	20
Позив за младе.....	22
Одабир места за одржавање дијалога/консултација.....	24
Пажљив избор учесника.....	26
Припремне сесије у мањем неформалном окружењу.....	29
Кодекс понашања.....	31
Избор фацилитатора и / или модератора догађаја.....	33
Проба и провера места пред сам дијалог и консултације.....	36
Реализација дијалога и консултација.....	38
Уводно упознавање.....	38
Комуникациона правила дијалога и/или консултација.....	38
Управљање временом	40
Циљеви догађаја и постављање оквира дискусије	40
Дискусија и методе вођења разговора.....	41
Подстицање активног учешћа.....	42
Праћење тока разговора.....	42
Додатне активности за ангажовање публике.....	42
Сумирање, рефлексија и планирање наредних корака.....	43
Шта након дијалога и консултација.....	44
(Интерна) евалуација и научене лекције.....	44
Комуникација резултата и закључака.....	45
Тематски састанци за праћење.....	46
Праћење укључивања перспектива и предлога младих у документе јавних политика.....	47

Шта смо научили до сада – Претходна искуства и научене лекције..... 48

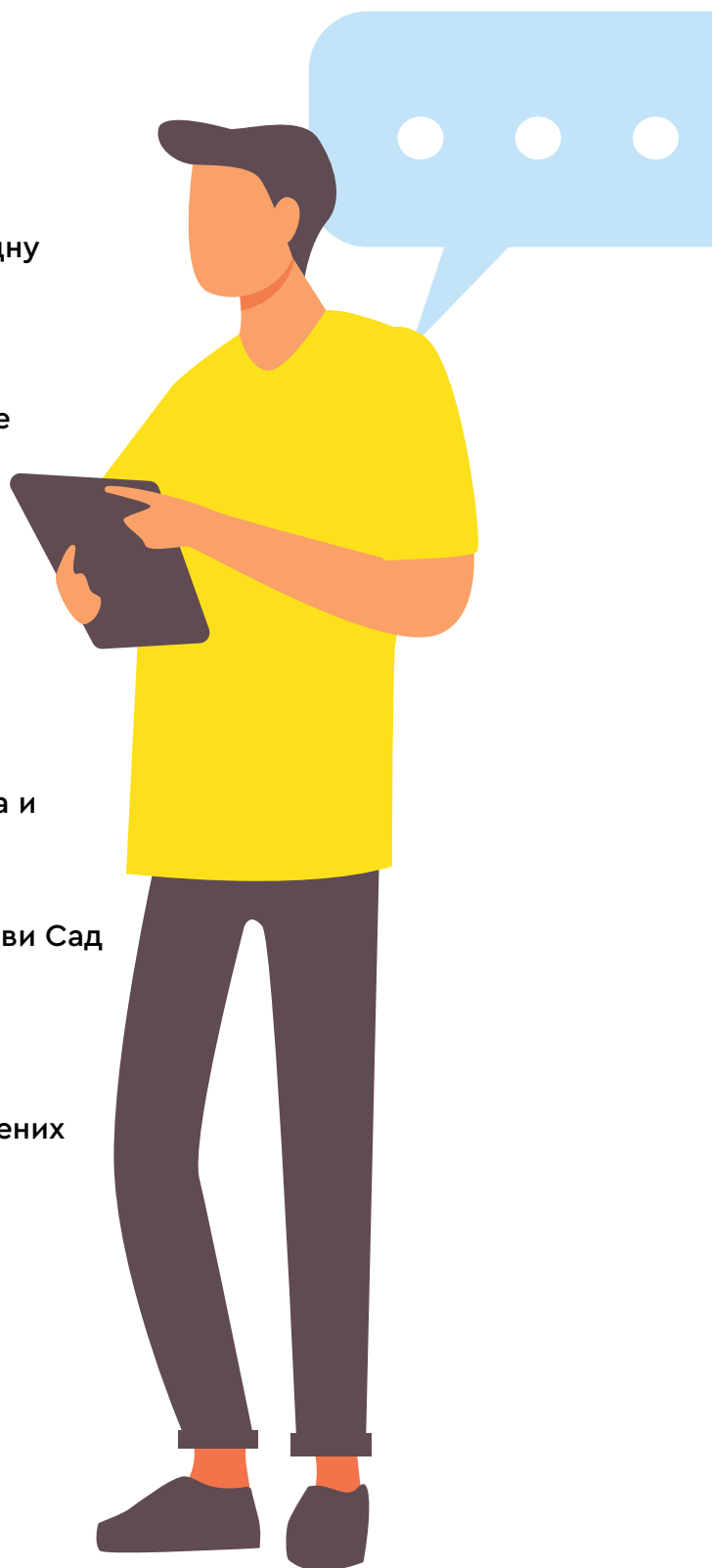
Дијалог младих са институцијама, децембар 2021. године - Кровна организација младих Србије (КОМС).....	49
Коалиција за унапређење положаја младих у ризику – Национална асоцијација практичара и практичарки омладинског рада (НАПОР).....	51
Врање чује младе – Канцеларија за младе Врање и Активисти из комшилука.....	53
ДИЈАЛОГОМ од ЕКО анксиозности до ЕКО акције – Пријатељи деце Србије(ПДС).....	55
Консултације са младима у процесу припреме Локалног акционог плана за младе - Канцеларије за младе општине Жабари.....	57
Консултације са младима у процесу припреме локалних стратешких докумената Владичин Хан и Сокобања.....	59

Коришћена литература.....60

Листа скраћеница

- ЦЗОР	Центар за омладински рад
- ГИЗ	Немачка организација за међународну сарадњу (Deutsche Gesellschaft für Internaticnale Zusammenarbeit)
- КОМС	Кровна организација младих Србије
- КЗМ	Канцеларија за младе
- ЛАП	Локални акциони план
- МТО	Министарство туризма и омладине
- НАПОР	Национална асоцијација практичара и практичарки омладинског рада
- ОПЕНС	Омладинска престоница Европе Нови Сад
- ПДС	Пријатељи деце Србије
- УНИЦЕФ	Међународни фонд за децу Уједињених нација за хитне случајеве

Сврха смерница

Публикација „Смернице и савети за организовање дијалога и консултација са младима“ има за циљ да пружи практичне савете и примере како успешно организовати и спровести консултације и/или дијалог са младима. Ове смернице су намењене институцијама, канцеларијама за младе, удружењима младих и за младе, другим организацијама, омладинским радницима и радницама, ученичким парламентима, итд. Документ предвама дефинише основне појмове и принципе, пружа упутства која су заснована на претходним искуствима у организовању дијалога и консултација са младима, даје практичне смернице за припрему младих и доносиоца одлука, описује различите формате и нуди смернице за праћење и примену резултата.

Укљученост младих у доношење одлука је кључна за стварање инклузивних политика и јачање поверења у друштвено-политичке процесе. Велики број прописа и докумената на међународном, европском и националном нивоу препознаје важност улагања у учешће младих.

На међународном нивоу, **Резолуција Савета безбедности Уједињених нација 2250 (2015)**¹ истиче значај улоге младих у очувању међународног мира и безбедности, позивајући државе чланице да повећају заступљеност младих у процесима доношења одлука на свим нивоима. Такође, **УН Стратегија за младе**² представља оквир за целокупан систем УН-а у раду са младима кроз три стуба: мир и сигурност, људска права и одрживи развој. Ова стратегија поставља пет кључних приоритета, међу којима је и укључивање, партиципација и заговарање, са циљем јачања гласа младих у промоцији мирног, праведног и одрживог света.

На европском нивоу, **ЕУ Стратегија за младе 2019–2027**³ представља оквир за европску сарадњу у области омладинске политике. Стратегија се фокусира на три кључна подручја деловања: ангажовање (Engage), повезивање (Connect) и оснаживање (Empower). Циљ стратегије је подстицање смисленог грађанског, економског, друштвеног, културног и политичког учешћа младих, као и осигурање њиховог права гласа у изради, спровођењу и процени политика које их се тичу.

На националном нивоу, Република Србија је усвојила **Стратегију за младе за период од 2023. до 2030**⁴. године, која пружа смернице за рад са младима и за младе, намењене свим актерима омладинске политике. Ова стратегија дефинише основне принципе деловања, правце и очекиване резултате активности свих субјеката омладинске политике, са циљем унапређења друштвеног положаја младих и стварања услова за остваривање њихових права и интереса у свим областима друштвеног живота.

Иако се публикација ослања на релевантне стратегије и прописе, она **не остаје искључиво у оквиру нормативних препорука**, већ нуди практичне смернице засноване на **директним искуствима организација и институција** које раде са младима и организују консултативне процесе.

Кроз **интервјуе са организацијама** и анализу досадашње праксе, настојали смо да систематизујемо постојећа искуства и понудимо смернице које могу служити као алат за унапређење учешћа младих у доношењу одлука.

Од самог почетка немачке развојне сарадње у Србији, Савезна Република Немачка пружа активну подршку Републици Србији у стварању бољих услова за живот младих, омогућавајући им веће шансе за образовање, запошљавање и друштвену интеграцију.

Смернице и савети представљени у публикацији произилазе из богатог искуства сарадње Немачке организације за међународну сарадњу (ГИЗ), Министарства туризма и омладине и 14 јединица локалне самоуправе на унапређењу локалне омладинске политике и подстицања младих на активно учешће у друштвеном и економском животу заједнице.

Верујемо да ће смернице бити корисне свим институцијама и организацијама да локалне политике и одлуке које се тичу младих доносе уз њихову пуну партиципацију.

¹ <https://digitallibrary.un.org/record/3872061?ln=en&v=pdf>

² https://www.un.org/youthenvoy/wp-content/uploads/2018/09/18-00080_UN-Youth-Strategy_Web.pdf

³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018DC0269>

⁴ <https://mto.gov.rs/extfile/sr/1814/Strategija%20za%20mlade%20u%20RS%20za%20period%20od%202023.%20do%202030.%20godine.pdf>

Уводна реч Амбасаде СР Немачке у Србији

Поштовани читаоци, поштоване читатељке,

Млади су будућност сваке земље. Оснаживање њих да активно учествују у животу својих заједница, да развијају пројекте који служе заједници као целини, подржава њихов пут као активних грађана у друштву. Активно ангажовање младих људи у дијалогу и процесима доношења одлука на локалном нивоу је од суштинског значаја за развој динамичних и инклузивних друштава.

С обзиром на то да ове године обележавамо 25 година српско-немачке развојне сарадње, са великим задовољством вам представљам ову публикацију која је заснована на резултатима и исходима нашег билатералног пројекта „Перспективе за младе у руралним срединама у

Србији". Овај свеобухватни водич служи као кључни алат за све заинтересоване стране укључене у дијалоге младих, пружајући им неопходне ресурсе за олакшавање смислене и продуктивне размене и трајних партнерстава.

Кад год разговарам са младим људима у Србији, драго ми је што видим да су многи од њих пуни идеја и ентузијазма када је реч о заједничком стварању живота својих заједница. Не смемо дозволити да овај потенцијал мирује. Стварање платформи за младе људе да поделе своје идеје, пронађу вршњаке истомишљенике, идентификују partnere на локалном нивоу за развој идеја у пројекте обезбедиће неопходан простор да се овај потенцијал искористи у потпуности.

За локалне заједнице, ова публикација би могла да послужи као значајно средство за интеграцију младих у друштвено ткиво заједнице. Смернице ће помоћи омладинским организацијама, локалним самоуправама и неформалним групама да успешно сарађују с младима, обезбеђујући да се њихов глас не само чује, већ и уважава и поштује. Овај приступ је кључан за изградњу друштва у којем млади људи могу напредовати, развијати свој потенцијал и доприносити напретку земље.

Из европске перспективе, дијалог са младима има изузетан значај. Док се суочавамо са заједничким изазовима као што су климатске промене, економска неизвесност и друштвена неједнакост, перспективе и доприноси младих људи су непроцењиви. Негујући културу дијалога и сарадње, јачамо међусобне везе и доприносимо изградњи уједињеније и просперитетније Европе. Желела бих да изразим своју захвалност свима који су допринели овој публикацији. Ваша посвећеност и напоран рад су кључни у промовисању ангажовања и дијалога младих. Уверена сам да ће овај водич бити драгоцен ресурс за све оне који су посвећени оснаживању младих и изградњи боље будућности за све.

Искрено,

Анке Конрад,
Амбасадорка Немачке у Србији

Уводна реч

Министарства туризма и омладине

У име Министарства туризма и омладине, изузетно нам је задовољство да вам представимо ову публикацију, која је посвећена значајној теми – дијалогу и консултацијама са младима. Република Србија већ годинама системски ради на развоју, унапређивању и спровођењу омладинске политике, са циљем побољшања квалитета живота младих и њиховог активног укључивања у друштвене процесе.

Стратегија за младе у Републици Србији за период од 2023. до 2030. године, као један од стратешких докумената наше земље, представља конкретан израз посвећености државе да се одговори на потребе младих, као и да им се омогући простор и прилика да искажу своје мишљење, потребе и идеје. Овај

документ је резултат широког консултативног процеса у ком је учествовало више од 7.000 младих као и бројне институције, организације и други актери омладинске политике. Управо је овакав приступ важан за изградњу демократског друштва у ком млади имају активну и равноправну улогу.

Министарство туризма и омладине наставља да ради на стварању услова за оснаживање омладинских актера – удружења, канцеларија за младе и неформалних група – како би они знали и умели да на прави начин осмисле и воде консултације и дијалоге са младима. У овој публикацији се нуде алати за све актере да препознају своју улогу и одговорност у процесу дијалога и консултација. Млади стечено знање могу да користе за своје потребе и да буду иницијатори дијалога и заједничких решења са доносиоцима одлука. На тај начин, сви могу допринети стварању друштва у којем се глас младих не само чује, већ и уважава.

Поред тога, наше опредељење је да јачамо сарадњу са локалним самоуправама јер се у њима национална стратегија и акциони план примењују на начин и у оквирима који уважавају специфичне потребе младих и дефинишу кроз локална стратешка документа. Посебна пажња посвећена је стварању могућности за младе у областима као што су образовање, запошљавање, култура, здравље и мобилност, са циљем да сви млади у Србији имају једнаке шансе за напредак и развој.

Ова публикација представља важан корак ка јачању квалитетних механизма укључивања младих у дијалог и одлучивање. Верујемо да ће бити вредан ресурс свим актерима који раде са младима и за младе, доприносећи изградњи инклузивног друштва.

Искрено,

Ивана Антонијевић,

Помоћник министра туризма и омладине

Циљне групе - ко све може користити смернице

Механизми консултација и дијалога са младима су осмишљени да оснаже младе да учествују у доношењу одлука и обликовању друштва, пружајући им прилику да допринесу својој заједници и преузму одговорност за своју будућност. Ове смернице могу бити од помоћи у покретању редовних сусрета са младима и водиља за заједнички рад на креирању, спровођењу и праћењу стратегија, акционих планова и програма институција, удружења или неформалних група.

Смернице су намењене свим младима као и доносиоцима одлука. Ове смернице могу да помогну и младима који су заинтересовани да иницирају дијалог или консултације са доносиоцима одлука, али и да допринесу јачању својих заједница.

- Доносиоци одлука : Ово су представници државних и локалних власти који имају кључну улогу у креирању закона, политика и програма од значаја за младе. Међу њима су Министарство туризма и омладине и остала министарства, локалне самоуправе, али и представници законодавне и извршне власти. Механизми дијалога и консултација омогућавају доносиоцима одлука да боље разумеју потребе и идеје младих, али и да их укључе у саме процесе доношења одлука.

- Канцеларија за младе (КЗМ): КЗМ као део локалних самоуправа су кључне за спровођење омладинске политике на локалном нивоу. Ове смернице могу помоћи представницима КЗМ да кроз дијалог и консултације осигурају веће учешће младих у креирању и спровођењу локалних планова и активности омладинске политике.

- Савет за младе представља важан механизам који омогућава младима да учествују у креирању локалних омладинских политика у Србији. Савети се успостављају и функционишу на националном, покрајинском и локалном нивоу у складу са Законом о младима и Законом о локалној самоуправи. Ова тела укључују представнике релевантних органа управе, организација цивилног друштва, канцеларија за младе и стручњаке из различитих области. Њихова улога је да саветују и учествују у процесима доношења одлука које се односе на омладинске програме, стратегије, буџете и друге иницијативе од значаја за младе, чиме се обезбеђује да потребе и идеје младих буду

заступљене и уважене на свим нивоима власти.

- Удружења грађана и удружења младих и за младе: У складу са **Законом о удружењима** (члан 2)⁵, удружење је добровољна, невладина и непрофитна организација заснована на слободи удруживања више физичких или правних лица, основана ради остваривања и унапређења одређеног заједничког или општег циља и интереса који нису забрањени Уставом или законом. **Према Закону о младима**⁶, разликују се *удружења младих* и *удружења за младе*. Удружења младих су она која у свом чланству имају најмање две трећине младих и чији су циљеви и активности усмерени на младе. Удружења за младе су сва друга удружења која својим програмима и активностима значајно доприносе остваривању циљева у области омладинског сектора. Да би се боље повезала са младима и заједницама које подржавају, удружења користе различите приступе – од организовања радионица и едукативних програма до директног укључивања младих у планирање својих активности. Ослањајући се на знање и вештине младих, ова удружења их подстичу да сами препознају и дефинишу сопствене потребе и активно учествују у решавању проблема са којима се суочавају. Удружења која се баве младима могу користити ове смернице како би унапредиле своје програме и повезале се са младима. Такође, ови механизми омогућавају удружењима да иницирају дијалог са доносиоцима одлука и заступају потребе младих које представљају.

- Неформалне групе младих: Ове групе су окупљене око заједничког циља или идеје, а тичу се младих. Неформалне групе младих могу такође имати користи од ових механизма како би боље дефинисале своје идеје, идентификовале потребе заједнице и осигурале подршку доносиоца одлука за своје иницијативе.

- Ученички парламенти: Ученички парламенти се формирају како би омогућили ученицима да заступају интересе свих ученика у школи и учествују у доношењу одлука на нивоу школе. Као представници својих вршњака у школама, чланови ученичких парламената могу користити ове механизме да заступају потребе ученика, покрећу дијалог са школским управама и заједнички раде на побољшању образовног процеса.

Концепт(и) дијалога и консултација са младима

Учешће младих у процесима доношења одлука није само њихово право – то је и прилика да допринесу променама у заједницама у којима живе. Када млади имају могућност да изразе своја мишљења, да разговарају о проблемима и заједнички траже решења, они постају кључни део друштвених промена. То не само да оснажује њих саме, већ и доприноси изградњи отвореног и инклузивног друштва.

У овој публикацији, дијалог и консултације са младима препознати су као две важне методе укључивања младих у процесе доношења одлука – свака са својим циљевима и начинима примене.

ДИЈАЛОГ СА МЛАДИМА је континуиран, отворен разговор између младих и других актера, као што су доносиоци одлука или представници институција. Његов циљ није само размена мишљења, већ и стварање односа поверења, разумевање различитих перспектива и укључивање младих у проналажење заједничких решења. Дијалог је двосмеран процес у којем сви учесници имају прилику да допринесу, уче и оснаже једни друге.

КОНСУЛТАЦИЈЕ СА МЛАДИМА су фокусиране на прикупљање мишљења и повратних информација о одређеним темама, као што су нове политике, иницијативе или планови. Методама као што су анкете, фокус групе или округли столови, консултације омогућавају доносиоцима одлука да чују глас младих и прилагоде своје одлуке њиховим потребама.

Док дијалог подразумева дугорочан, интерактиван процес у којем млади активно учествују у обликовању решења, консултације су чешће фокусиране на специфичне теме и прикупљање информација од младих. Разлика између дијалога и консултација огледа се у **степену укључености и утицаја младих на одлуке**. Оба процеса су важна за укључивање младих, али сваки има специфичну улогу у оснаживању њиховог гласа у друштву.

Постоје три широка модалитета партиципације који се разликују у односу на ниво ангажовања младих и њиховог утицаја на одлучивање: *консултативни, колаборативни и онај који предводе млади*.

У контексту консултација и дијалога са младима осврнућемо се на консултативни и колаборативни модел.

Консултативни модел партиципације се фокусира на прикупљање мишљења, ставова и повратних информација од младих како би доносиоци одлука обликовали политике и програме на основу њихових потреба и ставова. У консултацијама је важно обезбедити разноврсност и широку заступљеност различитих група младих – младе из различитих средина, младе из осетљивих група итд., како би се осигурала разноликост ставова.

Консултације користе структурисане методе попут анкета, фокус група и округлих столова, што омогућава организовано прикупљање информација. Ставови и информације које млади износе током консултација треба да буду формално интегрисане у процесе креирања политика, а млади информисани о томе на који начин су њихови доприноси узети у обзир.

У случају консултација са младима и самог консултативног модела партиципације, оне су вођене од стране доносилаца одлука или институција и организација, а млади се позивају да дају своје мишљење и повратне информације. Иако млади имају прилику да изразе своје ставове, коначне одлуке су у рукама представника институција и организација који воде процес. Овај начин укључивања младих препознаје вредност искустава и перспектива које млади доносе, али оне нису кључне нити имају коначан утицај на крајњи резултат. Дакле, консултације се користе као алат за прикупљање информација и ставова који помажу институцијама и организацијама да обликују политике и програме релевантне за младе. Иако консултације пружају прилику за партиципацију, оне остају под контролом релевантних представника, а млади су учесници који доприносе дискусији, али не утичу директно на одлуке.

Колаборативни модел партиципације, који је више присутан у дијалогу, подразумева активнију улогу младих у процесу доношења одлука. Млади у овом моделу нису само саветници или испитаници, већ активни учесници у процесу, где имају утицај на обликовање решења и одлука. Дијалог обухвата разноврсне актере, укључујући не само младе, већ и представнике институција, цивилног друштва и других релевантних актера. Кључ је у заједничком стварању решења кроз отворену и континуирану размену мишљења. Дијалог подразумева сарадњу између одраслих и младих, где обе стране активно учествују у креирању процеса и доношењу одлука. За разлику од консултација, где се млади углавном питају за мишљење, дијалог оснажује младе да утичу на креирање конкретних политика и активности, чиме њихова улога постаје много дубља и значајнија. Млади су равноправни партнери у дискусијама и имају директан утицај на обликовање политика и решења која произилазе из дијалога.

На крају, оба механизма, дијалог и консултације, пружају младима прилику за учешће, али кроз различите улоге и нивое ангажованости. Док консултације омогућавају да млади буду питани за мишљење и дају повратне информације, дијалог их активно укључује у процес доношења одлука, подстичући их да буду прави покретачи промена у својим заједницама. Ова разлика у нивоу ангажовања чини оба механизма важним у промовисању партиципације младих, у зависности од контекста и циљева самих процеса.

Иако ова публикација примарно наглашава консултативни и колаборативни модалитет, разумевање модела вођеног од стране младих помаже да се препозна шири контекст партиципације и оснаживања.

Партиципација коју предводе млади је специфичан модел у којем млади имају водећу улогу у идентификовању проблема, дефинисању приоритета и креирању решења.

У овом процесу:

- Млади сами идентификују проблеме и потребе своје заједнице.
- Одрасли, ако су укључени, имају улогу подршке и фацилитатора, а не лидера.
- Млади контролишу процес и одлучују о исходима.

Овај модел је посебно значајан за оснаживање младих, јер им омогућава да преузму потпуну одговорност за процесе и њихове резултате.

„Дијалог је мост који осликава поверење између одговорних институција и младих у Републици Србији. Континуитет истог је кључ успеха једног функционалног друштва и здраве размене мишљења и идеја које се надограђују кроз двосмеран процес. Дијалог са младима је неопходан јер управо они јесу стуб друштва и покретач напретка.“

Ивана Антонијевић,
Помоћник министра туризма
и омладине

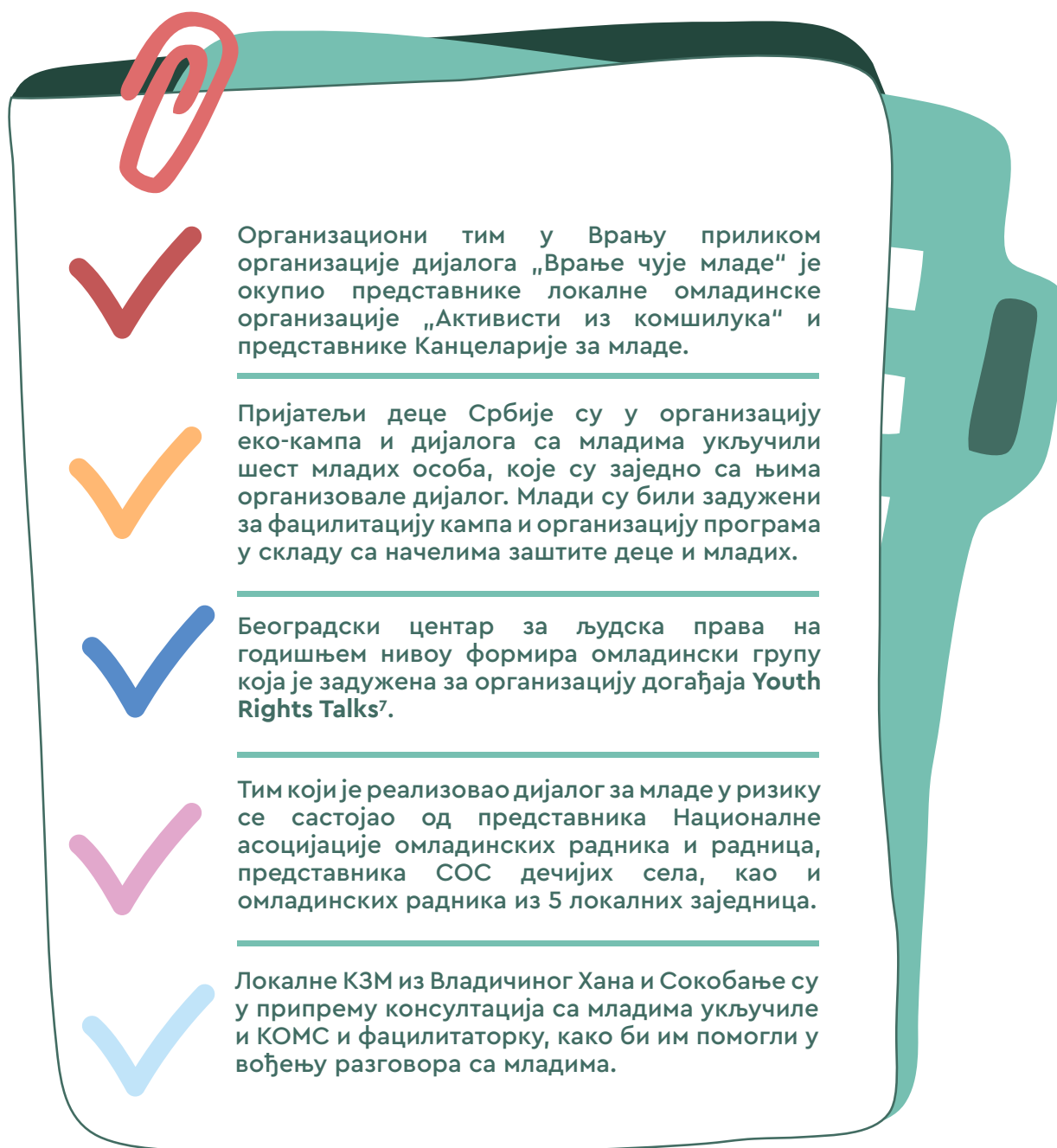
„Дијалог је прилика за све – доносиоци одлука могу да покажу да су саслушали младе, а млади стичу искуство, разумевање и храброст да изразе шта их боли, без обзира на то колико познају систем. То није тренутни захтев и инстант решење, већ процес учења, разумевања и заједничког стварања бољих решења. Морамо да схватимо да млади нису политички противници када износе своје ставове, већ партнери у дијалогу који нас подсећају да слушамо да бисмо разумели, а не само да бисмо одговорили.“

Гордана Адамов, КОМС

Припрема дијалога и консултација

Формирање тима

Организациони тим чине особе које планирају и спроводе дијалог или консултације. Тим обично укључује иницијаторе (организаторе) и локалне фацитаторе који ће помоћи у припреми и вођењу активности. Чланови могу бити из КЗМ, институција, удружења или сличних структура. Њихов задатак је да направе јасан план, прате сваки корак процеса и обезбеде да се дијалог или консултације реализују на прави начин.

Избор теме и постављање циљева

Дијалог или консултације могу организовати локална самоуправа, удружења, групе младих и други актери. Први корак је одабрати одговарајућу тему, јер тема одређује оквир разговора и дефинише коме је важна и на кога се односи.

Београдски центар за људска права се у одабиру теме води налазима њиховог годишњег извештаја о људским правима младих. Последњи дијалог младих са Министарством туризма и омладине и Министарством за људска и мањинска права и друштвени дијалог се тицао теме образовања.

КОМС је у претходна четири циклуса дијалога са доносиоцима одлука покривао бројне теме, попут актуелних заговарачких процеса који се тичу Закона о младима, Закона о волонтирању и Стратегије за младе. Поред тога, обрађене су и теме менструалног сиромаштва, запошљавања и друге сродне теме.

НАПОР се на основу мапираних потреба младих, фокусирао на запошљавање, образовање и становање, са посебним фокусом на младе из алтернативног смештаја.

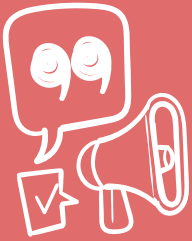
На основу истраживања које су Пријатељи деце Србије спровели међу децом и младима, тема менталног здравља и еко-анксиозности је препозната као кључна за даље заговарање и дијалог.

Теме дијалога у Врању укључивале су омладинске просторе, запошљавање, ментално здравље и различита питања везана за уређење простора итд.

КОНСУЛТАЦИЈЕ СА МЛАДИМА: Циљеви консултација могу бити вишеструки. Од прикупљања информација о тренутном стању у области и проблемима који постоје до прикупљања мишљења о могућим мерама и правцима деловања. Консултације са младима се најчешће везују за конкретну јавну политику тј. област и најчешћа су форма учешћа младих приликом планирања било локалне или националне омладинске политике коју спроводе надлежни органи. С обзиром на то да се могу организовати консултације о планирању, изради и праћењу омладинске политике и пратећих прописа, полазна основа у фокусирању теме консултација је свакако стратегија за младе као основни документ који мапира приоритете и смернице за деловање институција у одређеном периоду са пратећим акционим планом. Стратегија за младе вам може бити полазна основа уколико сте усмерени на припрему локалног акционог плана за младе.

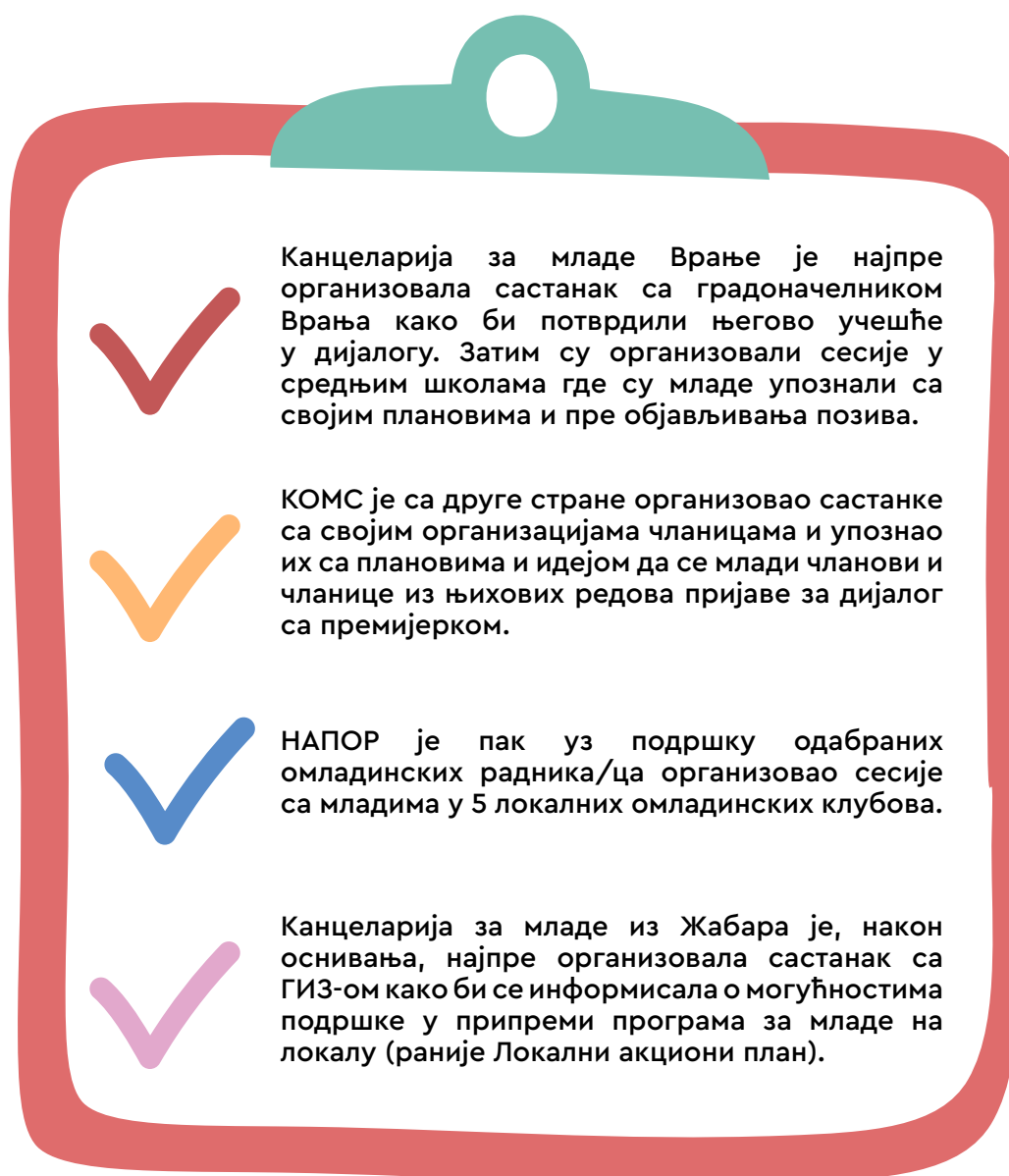

ДИЈАЛОГ СА МЛАДИМА: Имајући у виду да дијалог са младима треба да им омогући простор и глас да изграде односе са надлежним институцијама или другим релевантним актерима, у одабиру теме најпре можете консултовати релевантна документа јавних политика која постоје. У њима ћете пронаћи поједине приоритете и објашњења зашто су управо они одабрани. То може бити једна полазна тачка. Истражити доступне стратегије за младе, акционе планове или програме подршке. Други начин како можете да приступите одабиру теме јесте упознавањем контекста у коме делујете. Да ли постоје организације цивилног друштва или групе младих које делују у вашој заједници. Које су то организације и групе. Које су теме и програми доступне, а у којима учествују млади. Један од начина да прикупите информације на овај начин је да организујете састанке и сусрете са њима и ближе се упознате са оним што раде и предлозима мера које предлажу и заговарају за побољшање положаја младих. Такође је важно да истражите да ли ваша заједница има доступна истраживања и/или публикације које постоје, а говоре о положају и приоритетним питањима за младе.

Припремни састанци са кључним актерима

За успешан процес дијалога је кључно да ви као организатори упознате релевантне актере са вашим плановима и иницијативом. Најпре је важно да одредите ко су ти људи и институције. Затим и да организујете састанке са њима. На овим састанцима треба да адресирате теме, сврху због које покрећете процес, да утврдите њихову заинтересованост и да понудите и сарадњу у овом процесу, ако сматрате то важним. Уколико се одлучите да успоставите сарадњу било са неком организацијом цивилног друштва и/или другим институцијама, зарад лакше сарадње можете да потпишете меморандум о разумевању који ће јасно дефинисати улоге сваке стране и циљеве ваше сарадње. На тај начин обезбеђујете једнако разумевање очекивања, задатака и улога сваке стране.

Са друге стране пак, важно је и да „проширите глас“ о вашим намерама ка циљној групи односно младима које желите да укључите у процес. Размислите о местима где можете да приступите већем броју младих и представите им ваше планове, ближе их упознате са сврхом дијалога и консултација и унапред дате информације о временском оквиру. То можете да урадите одласком у школе у вашој заједници, на важне догађаје где се млади окупљају, одабиром младих „гласноговорника“ који ће проширити информације о догађају итд.

КОНСУЛТАЦИЈЕ СА МЛАДИМА: У припреми консултација са младима, састанци вам могу бити од користи у утврђивању доступних релевантних података, студија или истраживања која постоје, а спровели су их други актери, било да су институције или организације цивилног друштва. Састанци вам могу послужити да се ближе упознате са плановима других институција у доношењу прописа, праћења спровођења одређене политике што свакако може да утиче на план и припрему ваших консултација. Састанци су такође прилика да истражите и могућност успостављања дугорочне сарадње и формализацију односа. Успостављање партнерства вам омогућава да дефинишете шири оквир који ће вам дугорочно обезбедити редовну размену информација у вези са активностима које се односе на младе, припрему, усвајање и реализацију прописа у области омладинске политике итд.

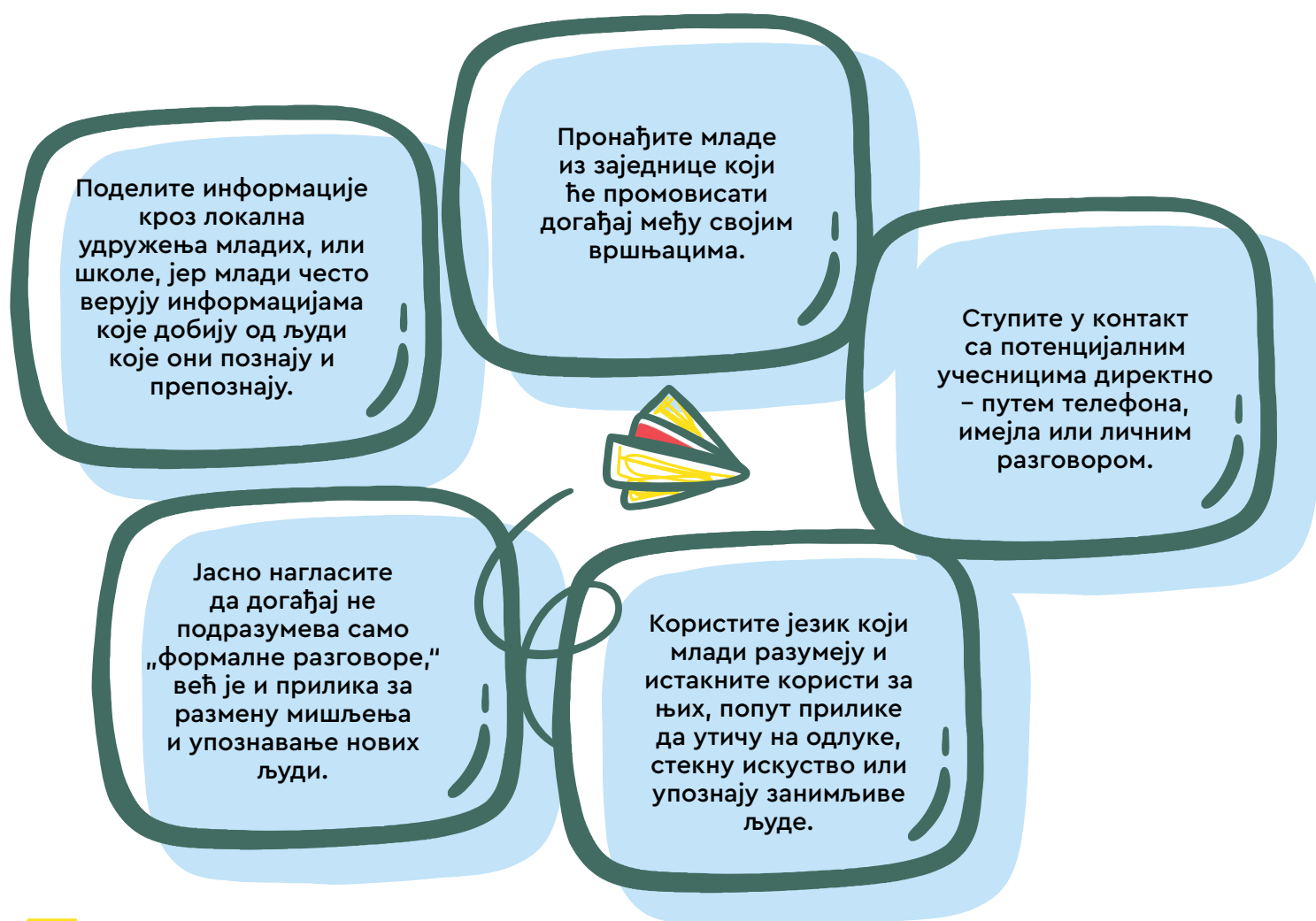
ДИЈАЛОГ СА МЛАДИМА: Организација припремних састанака у сврху припреме дијалога је од изузетне важности јер дијалог подразумева размену ставова и мишљења двеју или више страна у процесу. Након што сте одабрали тему, следећи задатак је да идентификујете надлежне институције и организације које се баве тим питањем/има и организујете састанке са њима. Ови састанци ће вам послужити да представите своје планове, потврдите заинтересованост и да утврдите њихове улоге у процесу спровођења дијалога, као и спремност да се предлози и препоруке са дијалога уврсте у званичне програме и/или политике.

Позив за младе

Након што сте одабрали тему и разговарали са кључним партнерима, време је да припремите позив за младе које желите да укључите у дијалог и/или консултације. Да би позив био успешан, важно је да јасно одговори на следећа питања: ко организује дијалог или консултације, шта је циљ и које теме ће се обрађивати, колико младих треба да учествује, коме је позив намењен (узраст, образовање, пол, инвалидитет, и друге карактеристике циљне групе), који су критеријуми за селекцију, који су рокови за пријаву, како заинтересовани могу да поставе питања или добију више информација, која су очекивања од учесника и како изгледа временски план реализације. Ако планирате укључивање малолетника, пожељно је да имате политику заштите деце и младих. За учешће, фотографисање или снимање малолетника у оквиру дијалога или консултација, ви као организатори морате да обезбедите претходну сагласност родитеља путем одговарајућих образаца.

Након што припремите позив важно је да позив објавите и промовишете путем адекватних канала, било да су то веб странице ваше институције, друштвене мреже, инфо сесије или други локални догађаји.

Објаве позива на сајту или путем друштвених мрежа често нису довољне – млади ће се пре одазвати ако познају некога ко иде или имају поверења у организаторе. Ево неколико савета:

КОНСУЛТАЦИЈЕ СА МЛАДИМА: Позив који се упућује младима за учешће у консултацијама треба да истакне:

- Циљеве састанка
- Начин рада
- Очекивања од младих на састанку
- Информације о томе којим младим људима су консултације намењене (циљне групе младих)
- Информације о начину пријављивања (путем имејла, попуњавањем формулара, итд.)
- Место и датум одржавања
- Опционо, позив може да садржи и пропратни материјал који може бити од користи учесницима пре самог одржавања консултација.

ДИЈАЛОГ СА МЛАДИМА: Потребно је да у позиву јасно истакнете:

- Главну тему догађаја и кључна питања која ће бити разматрана. Ово помаже младима да одмах схвате о чему ће се дискутовати и која су очекивања од њих. Важно је нагласити тренутне друштвене изазове и релевантне догађаје везане за тему, како би се млади осећали мотивисано да учествују и допринесу решењу тих проблема.
- Информације о предвиђеним улозима за које млади могу да се пријаве – говорници, учесници, модератори, записничари итд.
- Доступне ресурсе за подршку за њихово учешће – треба осигурати да догађај буде доступан свима, како физички тако и финансијски, укључујући обезбеђивање потребне подршке (попут рефундације путних трошкова, смештаја, приступа особама са инвалидитетом, обезбеђивања тумача за знаковни језик, преводиоца итд.) за равноправно учешће свих заинтересованих.
- Прецизне информације о пријављивању, критеријумима за одабир и условима учешћа – јасно комуницирање информација о пријављивању, условима учествовања, као и логистичким детаљима (време, место, рефундација трошкова) чини процес транспарентним и једноставним за све учеснике.
- Позив треба да отвори простор за младе да поделе своја искуства и виђења о различитим темама и областима, омогућавајући разноврсност перспектива и богатији дијалог.

Одабир места за одржавање дијалога/консултација

Иако се чини да је овај корак лак, у пракси се показало да место одржавања у великој мери доприноси и оквиру саме дискусије, атмосфери међу учесницима и напослетку успеху самог догађаја. У зависности од ресурса, можете се одредити за опцију сусрета уживо, у онлајн окружењу или у хибридном формату (део учесника је присутан уживо, а део прати преко неке од онлајн платформи).

Сусрет уживо или онлајн:

- Одлучите да ли ће се догађај одржати уживо или у онлајн формату у зависности од доступних ресурса и програма.

Ако се одлучите за онлајн сусрет:

- Истражите доступне платформе и одаберите ону која одговара вашим техничким захтевима.
- Поставите особу задужену за техничке аспекте која ће управљати онлајн „сценом“ како би догађај текао без проблема.
- Тестирајте платформу и одржите пробу пре самог догађаја.

Ако се одлучите да се лично састанете:

- Припремите листу доступних простора у заједници, водећи рачуна о буџету и ресурсима.
- Проверите да ли простор одговара програму, распореду седења, техничким захтевима, и у којој мери је простор приступачан.

Приступачност простора

- Простор мора бити лако доступан учесницима из различитих места.
- Посебно водите рачуна о томе да ли је простор приступачан за све младе, посебно младе са инвалидитетом (рампе, тоалети, лифтови, итд.).

Погодност простора за младе

- Простор треба да буде примерен младима и да створи окружење у којем се осећају пријатно и спремно да отворено разговарају.
- Избегавајте формална места одлучивања ако процените да то неће омогућити младима да се изражавају слободно и осећају равноправно.

Једнака заступљеност полова

Простор треба да подстакне учешће свих, без обзира на пол, и осигура да се сви учесници осећају комфортно и равноправно.

САВЕТИ

- ✓ Увек тестирајте техничке услове пре догађаја.
- ✓ Бирајте места где се млади осећају пријатно и слободно.
- ✓ Водите рачуна о приступачности за све учеснике, укључујући и младе са инвалидитетом

„Простор мора да буде достојанствен и приступачан за младе. У припреми догађаја и тражењу места увек питамо следеће: Да ли имате приступну рампу, који је нагиб степеница итд. како бисмо могли да предвидимо приступачност за особе које користе колица или штаке. Уколико тоалет није приступачан, онда истражујемо могућности за монтирање тоалета. Поред тога, увек имамо тумаче за српски знаковни језик. Једном приликом смо имали и младе који не говоре српски, па смо обезбедили преводиоце за украјински, фарси језик.

Прошле године смо изабрали простор који нема рампу за особе са инвалидитетом, а имали смо учесника који користи колица. Испоставило се да млада особа има гусеничара – справу која је намењена за транспорт колица уз степенице како са пењање тако и за спуштање низ степенице, али није имала акумулатор. Ми смо затим купили акумулатор, обучили нашег колегу како да рукује тиме, па смо позвали хитну помоћ да нам помогну да то инсталирамо. Томе посебно посвећујемо пажњу.“

Невена Николић, Београдски центар за људска права

Пажљив избор учесника

Разноликост учесника је кључна за смислен дијалог или консултације. То значи укључивање младих из различитих група – различите старости, пола, порекла, инвалидитета, сексуалне оријентације, професионалних улога или образовања – како би се осигурале различите перспективе. Поред разноликости, важно је да водите рачуна и о заједничким тачкама и повезницама, као што је контекст у којем учесници живе или раде, како би разговор био релевантан и повезан са њиховим непосредним искуством и животом.

Шта када немате довољно пријава?

У многим случајевима, посебно у мањим заједницама, може се догодити да немате велики број пријава. Ово није неуспех, напротив, важно је радити са младима који су већ мотивисани, али и препознати где недостају одређене групе.

На пример:

- ✓ Ако приметите да су одређене групе мање заступљене (нпр. младе жене, припадници ромске заједнице итд.), покушајте да сазнате разлоге због којих се не пријављују.
- ✓ Најбољи начин је да пронађете неколико мотивисаних учесника из тих група и замолите их да помогну у мотивисању других из њихове заједнице. Њихов утицај и препорука могу направити велику разлику.

Одабир учесника за веће или националне догађаје

Када организујете веће догађаје и/или имате више пријава, можете се посветити пажљивијем одабиру учесника. У том случају потребно је да дефинишете јасне критеријуме који ће обезбедити разноликост и релевантност групе у односу на тему догађаја и да укључите ове критеријуме у јавни позив како би потенцијални учесници знали шта се од њих очекује.

Информисање о резултатима селекције

Након што завршите процес одабира учесника и без обзира на број пријава, важно је да обавестите све заинтересоване младе о исходу. Ово помаже у изградњи поверења и мотивацији за будуће догађаје. То можете урадити јавном објавом коначне листе учесника (нпр. на друштвеним мрежама или сајту), или контактирањем сваког пријављеног учесника појединачно са захвалницом и објашњењем критеријума селекције, посебно ако нису одабрани.

Савети за подстицање учешћа младих из мање заступљених група

- ✓ Разговарајте са младима из циљних група које желите укључити.
- ✓ Сарадња са локалним удружењима или појединцима из заједнице вам може помоћи у промоцији позива.
- ✓ У позивима истакните зашто је њихово учешће важно и које бенефите могу имати.

Београдски центар за људска права је у процесу селекције правио пресеке и анализу да ли има представнике свих младих. У једном циклусу су препознали да немају представнике ромске популације и особе са оштећеним слухом, па су додатно уложили напоре и контактирали удружења која заступају ове групе да их охрабре и укључе младе људе у дијалог.

Пријатељи деце Србије су одабрали 24 младих за учешће у дијалогу. Група је окупила слепе, слабовиде, младе који користе слушне апарате, долазе из једнородитељских породица итд.

Коалиција за младе у ризику је састављена од младих из различитих социјалних група, као и представника институција са националног и локалног нивоа, чиме је осигурано да различите перспективе буду заступљене. У самом дијалогу омладински радници из 5 локалних заједница је предложило по 3 младих учесника из својих заједница да учествују у дијалогу и тренингу.

КОМС -ови дијалози су укључили младе из руралних подручја, представнике LGBTQ+ популације и друге представнике младих који долазе из различитих региона Србије.

Дијалог „Врање чује младе“ је окупио 20-ак младих од 15 до 30 година. Већи део учесника су били средњошколци, уз учешће и студената.

Приликом пријаве за консултације у Владичином Хану, организатори су се сусрели са изазовом да и поред већег броја пријављених људи, након затварања позива им је свега 4 учесника потврдило долазак. Како би осигурали да се чује глас већег броја младих људи, организатори су ступили у контакт са удружењима са локала и кроз додатне разговоре обезбедили учешће већег броја младих.

КОНСУЛТАЦИЈЕ СА МЛАДИМА: Имајући у виду специфичност консултација са младима, овај корак заправо подразумева анализу циљних група младих пре припреме и објављивања самог позива. Групе младих које желите да обухватите консултацијама треба анализирати у односу на права и обавезе на која ће предложене/планиране промене утицати било позитивно или негативно, као и у односу на њихову спремност да се укључе у процес. Анализа циљних група треба да обухвати различите категорије младих у односу на пол, старост, место боравка итд.) како бисте осигурали да консултације покривају широк спектар перспектива.

ДИЈАЛОГ СА МЛАДИМА: Након затварања позива, потребно је да приступите читању и анализи пристиглих пријава. У процесу одабира водите се утврђеним критеријумима које сте истакли у позиву за учешће. Критеријуми за одабир могу бити: претходно искуство, ниво образовања, мотивација кандидата/киња, као и спремност за истраживање и консултације са другим младима о њиховом положају. Такође, приликом селекције важно је обезбедити равномерну географску, родну и мањинску заступљеност учесника/ца. У односу на планирани број учесника, а након што прелиминарно одаберете младе за учешће у дијалогу, саветује се да још једном анализирате прелиминарни списак и размислите да ли сте успели да укључите разноврсне перспективе и представнике младих.

Припремне сесије у мањем неформалном окружењу

Пажљива припрема учесника један је од кључних корака за успешан догађај, посебно када говоримо о дијалогу. У идеалним условима, припрема процеса може захтевати значајно време и ресурсе, а знамо да то није увек могуће. Ове смернице треба посматрати као водич, где можда нећете моћи да их у потпуности пратите сваки пут, али сваки корак ка укључивању младих доноси значајна искуства и учења.

Зашто припремне сесије?

Припремне сесије омогућавају младима да се повежу, стекну поверење у процес и унапреде своје учешће. Ове сесије имају дубљи значај јер омогућавају: упознавање са циљевима и структуром догађаја; анализу и истраживање одабраних тема, како би млади имали прилику да идентификују кључна питања и прикупе релевантне информације; развијање јасних и аргументованих ставова који се могу представити током дијалога или консултација; идентификовање потенцијалних препрека, као што су језичке баријере, разлике у нивоу информисаности или логистичке изазове, уз тражење решења за њих.

Припремне сесије не само да помажу младима да се осећају сигурније и спремније, већ и омогућавају фацилитацију дијалога на начин који је инклузиван и продуктиван.

Како припремне сесије изгледају?

Припремне сесије могу варирати у трајању – од неколико дана до неколико месеци, у зависности од расположивих ресурса. Током ових сесија, учесници се детаљно упознају са циљем и форматом догађаја. Млади добијају подршку у анализи тема, формирању својих ставова и припреми изјава које су јасне, сажете и аргументоване. Ако током припрема приметите да неки учесници нису довољно упознати са темом, важно је организовати кратке тренинге или информативне сесије како би сви могли равноправно да учествују.

Ове сесије су посебно важне за јачање поверења међу младима, али и између њих и организатора. Млади имају прилику да открију своје улоге у процесу и изграде осећај заједништва пре него што дијалог званично почне.

Рад са институцијама

Припрема не би била комплетна без укључивања представника институција. Одржавање брифинга са њима осигурава усклађивање очекивања и циљева свих страна. Током ових састанака, институције се упознају са правилима дијалога, кодексом понашања и важности отворене комуникације са младима. Ови састанци омогућавају да сви учесници буду спремни на квалитетан и конструктиван разговор.

Обуке о јавном заступању и јавном говору

> Припремни камп за одабрану групу младих који је служио да младе упозна са истраживањем еко-анксиозности.

> Камп се фокусирао на теме важности јавног заговарања и комуникације са циљем припреме смерница за укључивање младих у процесе доношења одлука у области заштите животне средине.

> Тренинг је био акциони план за спровођење локалних дијалога са младима у сврху прикупљања додатних информација и мишљења младих.

Локални дијалози са младима као информисане дискусије пред саму јавну расправу

> Одржана је припремна радионица за учеснике кампа за спровођење локалних радионица и израђене су смернице за извођење активности у заједници.

> Резултат локалних догађаја је био документ о ставовима и препорукама младих за укључивање деце и младих у заштиту животне средине.

Припремни тренинзи за формирање заговарачких позиција младих

> Одабрани млади су узели учешће у припремним тренинзима где су:

> Добили опште информације о дијалогу и упознали се са процесом и улогама;

> Подељени у групе према тематским областима о са посебним предавањима и вежбама за сваку тему;

> Одабрали релевантне подтеме на које ће се фокусирати;

> Израдили акциони план за информисање младих о презентацијама и кључним мерама;

> Одржали презентацију прикупљених података;

> Вежбали и учили о припреми аргумената за нове предлоге;

> Прошли вежбе јавног наступа и припреме за дијалог;

> Одржали симулацију дијалога.

Омладински клубови и рад кроз Коалицију за младе у ризику

> Одабрани омладински радници посредством омладинских клубова у 5 одабраних заједница су радили са младима у ризику да разумеју које су њихове потребе и горући приоритети.

> Ове информације су затим искоришћене како би се припремила заговарачка агенда и одредиле теме којима ће се бавити Коалиција за младе у ризику.

> Млади у ризику су поред учешћа у локалним активностима са омладинским радницима, такође укључени као чланови Коалиције за младе у ризику.

Кодекс понашања

Кодекс понашања је документ који поставља јасна правила, норме и одговорности за све учеснике током консултација и дијалога. Његова главна сврха је да осигура сигурно и подстицајно окружење у којем млади могу слободно и отворено да изразе своја мишљења и ставове, а да при том знају да ће њихове идеје бити озбиљно схваћене. Јасно дефинисан кодекс понашања ствара оквир који подстиче поверење међу учесницима и обезбеђује да цео процес тече у складу с договореним правилима.

Припрема кодекса понашања укључује и именовање особе која ће бити одговорна за његово спровођење. Та особа – модератор или фацилитатор – води рачуна да се сви учесници придржавају договорених правила и да нико није искључен из процеса. Фацилитатор такође треба да пружи подршку учесницима који можда наиђу на изазове током дискусије.

Планирање и припрема: Размишљање унапред

Приликом планирања дијалога или консултација, корисно је узети у обзир потенцијалне ризике и унапред развити мере за њихово ублажавање. На пример, у ситуацијама где постоји ризик од неравнотеже у учествовању – било због различитих искустава учесника или мањка припреме – додатни напори могу помоћи да сви буду равноправно укључени. Планирање треба да обухвати разматрање логистике, подршке за маргинализоване групе и потенцијалних изазова у комуникацији међу учесницима.

Сценарији припреме треба да се фокусирају и на начин на који се могу адресирати различите потребе учесника, али и на то како осигурати да се сваки глас чује. Ово не само да смањује ризик од непријатних ситуација, већ и унапређује укупни квалитет разговора.

Договарање правила са учесницима

Једна од најбољих пракси у организацији дијалога јесте заједничко договарање правила понашања на самом почетку. Током првих 10-15 минута догађаја, фацилитатор може са учесницима разговарати о томе шта је потребно како би се створила продуктивна и пријатна атмосфера. Овај процес не мора бити дуготрајан, али може значајно допринети осећају заједништва и одговорности.

Примера ради, учесници се често договоре о основним правилима као што су слушање других без прекидања, поштовање различитих мишљења и избегавање личних напада. Овај заједнички рад на правилима осигурава да сви учесници разумеју како се од њих очекује да се понашају и ствара основу за конструктиван дијалог.

Искуство из претходних одржаних дијалога и разговора које смо обавили са представницима организација и институција које су покренуле консултације и дијалоге са младима је показало да формални писани кодекс понашања није био израђен. Међутим, ево како су организације дефинисале улоге и одговорности у реализацији активности са младима.

Пријатељи деце Србије су организовали обуку о принципима заштите деце и младих са одабраним младим активистима који су учествовали у организацији еко-кампа.

Остале организације су током припремних сесија заједнички са младима договориле основна правила рада и са фацилитаторима договориле очекивања и начине праћења поштовања договорених правила.

КОНСУЛТАЦИЈЕ СА МЛАДИМА: Препоручљиво је да правила рада утврде организациони тим и одабрани модератор/ка. Није нужно да имате писани документ за ову сврху, али је изузетно важно да прецизирате кључна правила која укључују следеће: да се не користи мобилни телефон, да се води разговор о теми, да се поштује време превиђено за излагање, да се не прекида учесник/ца који излаже, да се придржавате времена предвиђеног за паузе итд.

ДИЈАЛОГ СА МЛАДИМА: С обзиром на то да дијалог са младима захтева много дуже време припреме и у себи обухвата више разговора и припреме са младима, припрема засебног документа који дефинише правила и одговорности у свакој фази процеса је препоручљива. Наиме, кодекс понашања је важан не само у финалној фази када се организује главни догађај дијалога, већ је важан како би осигурао да се током целог процеса свачија мишљења и улоге поштују и успоставља кораке како би се отклониле одређене препреке до којих може доћи.

Избор фацилитатора и / или модератора догађаја

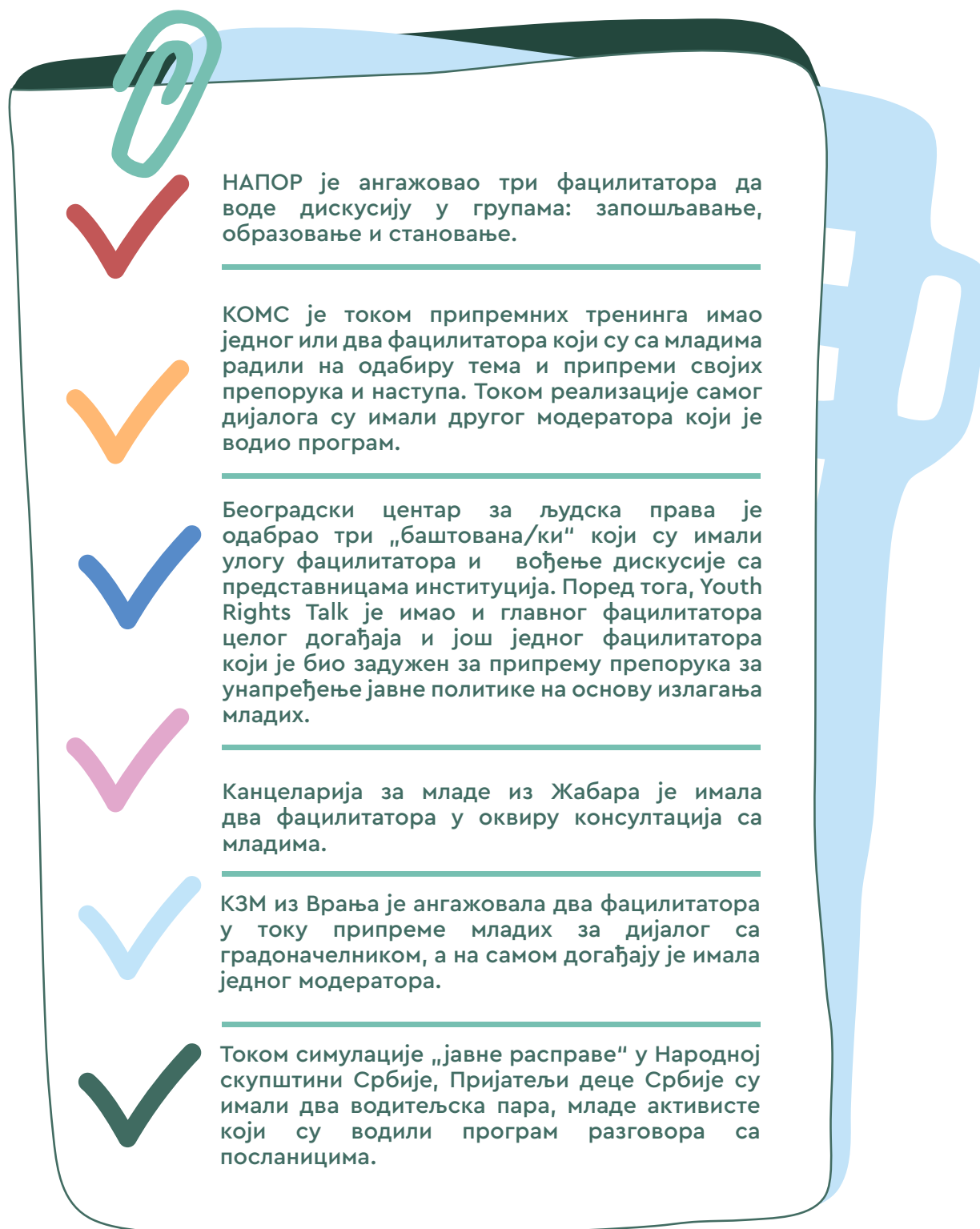
Након што је формиран организациони тим, следећи кључни корак је избор фацилитатора и/или кофацилитатора догађаја. Фацилитатор води процес, фокусирајући се на групну динамику и ефикасност. Његова улога је да обезбеди инклузивну атмосферу у којој сви учесници имају прилику да изразе своје ставове. Фацилитатор користи технике као што су рад у мањим групама, брејнсторминг или друге интерактивне методе како би подржао учешће и продуктивност. Његов приступ је неутралан, а фокус је на управљању процесом, а не на садржају дискусије.

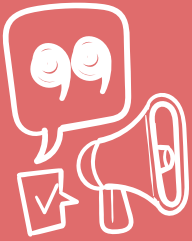
Модератор, с друге стране, води садржај дискусије, осигуравајући балансиран ток разговора. Његова улога је да поставља питања, управља временом и решава потенцијалне конфликти како би дискусија остала фокусирана и унутар задатих тема.

При избору фацилитатора и/или модератора догађаја, важно је одабрати особе које су обучене и сензибилисане за рад са младима. Идеални кандидати су они који имају претходно искуство у вођењу разговора између младих и других релевантних актера, попут доносилаца одлука, као и они који могу да изграде атмосферу поверења и подршке.

У ситуацијама када је тема дијалога или консултација посебно осетљива, као што су ментално здравље, дискриминација или права мањинских група, препоручљиво је ангажовати особе које имају специфично знање и искуство у тој области. Поред стручности, фацилитатор би требало да поседује способност да остане неутралан и не утиче на ставове учесника, да поседује вештине постављања питања која подстичу дијалог и активно учешће, као и да примењује прилагодљивост у раду са групом младих различитих профила и потреба.

Када и ако је могуће, укључивање кофацилитатора може додатно унапредити процес. Ово је посебно корисно у ситуацијама када се ради са већим групама младих или када постоји потреба за додатним фокусом на одређене аспекте разговора.

КОНСУЛТАЦИЈЕ СА МЛАДИМА: При избору модератора за консултације са младима, важно је да особа има специфична знања и искуства у вођењу разговора са грађанима, као и вештине интеракције и вођења разговора са већим бројем учесника. Модератор треба да уме да усмерава дискусију и подстакне учеснике на разматрање кључних питања која се тичу тренутног стања, као и питања које промене очекујемо и како можемо доћи до њих. Такође, треба да буде упознат са темом консултација, без обзира да ли су у питању фокус групе, округли столови или други формати консултација. Важно је да се улога модератора раздвоји од улоге записничара, који ће бележити кључне информације, како би модератор могао да се фокусира на управљање консултацијама.

ДИЈАЛОГ СА МЛАДИМА: Када донесете одлуку и одаберете фасилитатора, неопходно је да се заједно са тимом договорите о расподели задатака и подели улога у самом процесу. У зависности од тога које сте и колико тема одабрали да покријете, као и колико имате ресурса на располагању, можете се одредити да имате главног фасилитатора који ће водити процес рада са младима, прикупљање инпута, припрему излагања, а да на самом догађају одаберете другог модератора/ку који ће водити сам дијалог. Такође, уколико сам процес обухвата већи број тема можете се одредити и за више особа које могу да воде дискусију унутар мањих група, а затим сумирају главне закључке. Код дијалога је такође важно да раздвојите улогу записничара од модератора и фасилитатора догађаја.

Проба и провера места пред сам дијалог и консултације

Овај процес се одвија најмање један дан пре главног догађаја. Организатори и фацилитаторски тим проверавају простор и припремају опрему и материјал неопходне за реализацију догађаја.

КОНСУЛТАЦИЈЕ СА МЛАДИМА: Дођите раније на место предвиђено за одржавање консултација и проверите да ли су испуњени сви технички услови. Да ли је сала намештена како сте планирали, да ли је обезбеђено озвучење, да ли ради пројектор, да ли имате све презентације и материјале за рад. Проверите да ли је материјал за консултације распоређен на сваком месту, да ли имате уписне листе итд.

ДИЈАЛОГ СА МЛАДИМА: С обзиром на то да су у дијалогу предвиђене вишеструке улоге, препоручљиво је да током припреме на лицу места, главни фацилитатор организује завршни брифинг и детаљно прегледа ток процеса.

Препоручљиво је да фацилитатор и кофацилитатори пролазе кроз сам програм дијалога и да одрже симулацију како својих улога, тако и са младим учесницима. Проба помаже у предвиђању потенцијалних проблема и налажењу решења за њихово превазилажење. Додатно, проба помаже младима који први пут узимају учешће у оваквом виду догађаја да се опусте и унапред стекну слику о простору и о томе како ће изгледати сам дијалог.

Реализација дијалога и консултација

Уводно упознавање

Сваки догађај започиње активностима добродошлице које помажу учесницима да се опусте и упознају једни с другима. Овај део може укључивати регистрацију, потписивање потребних образаца сагласности и неформалне разговоре. Циљ је створити пријатну атмосферу која поставља тон за отворену дискусију.

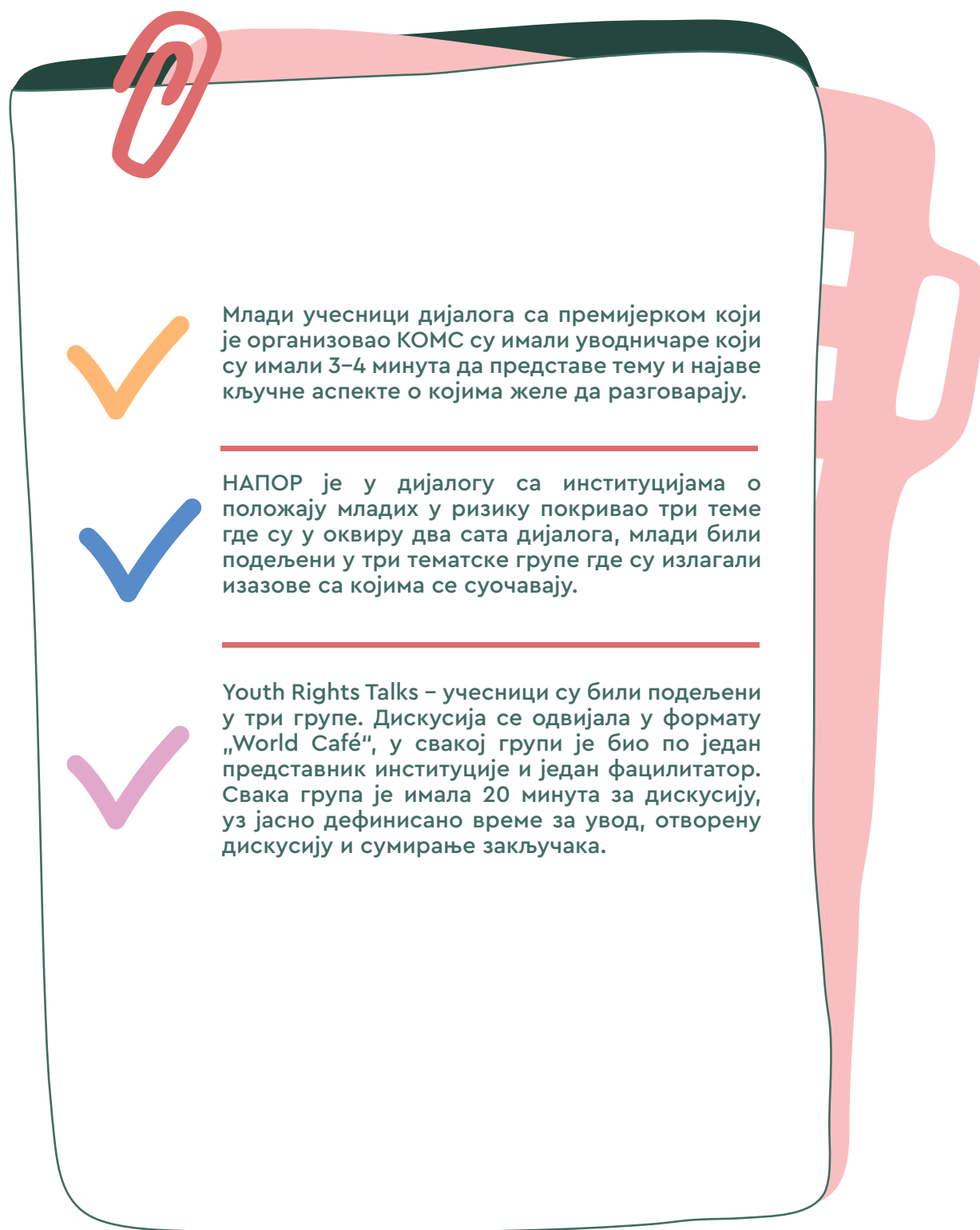
У овом кораку можете организовати једноставне интерактивне активности попут кратких вежби упознавања или дељења личних очекивања од догађаја. На тај начин учесници већ од почетка осећају да су део процеса и да њихово учешће има вредност.

Комуникациона правила дијалога и/или консултација

За разлику од кодекса понашања, који обухвата општа правила за све учеснике, комуникациона правила и методе усмеравају ток самог дијалога или консултација. Ово укључује технички аспект разговора – како се излаже, којим редоследом, колико траје свако излагање и сваки део дискусије и како се осигурава да сви добију прилику да допринесу. Комуникациона правила треба да дефинишу време излагања сваког од учесника, уводничара, модератора и особа које дају одговоре на излагања.

Главни циљ ових правила је да се осигура равноправност у разговору и подстакне конструктивна размена мишљења.

Управљање временом

У зависности од броја тема, свака сесија треба да има јасно дефинисано време за увод, дискусију публике и закључке. Фацилитатор (и) су одговорни да се придржавају временског оквира како би сви учесници имали довољно времена да изнесу своја мишљења и предлоге у оквиру одабраних тема.

Фацилитатори би требало да направе своју (фацилитаторску) агенду у којој је сваки сегмент сесије укратко описан у смислу садржаја, методолошког приступа и времена неопходног за извођење тог дела сесије. Такође овакав план сесије би требало да има јасно дефинисане циљеве који се намеравају постићи током сесије, практичан савет је и да осмисле "план Б" - шта раде уколико је неки сегмент узео више времена него што је планирано.

Циљеви догађаја и постављање оквира дискусије

На самом почетку догађаја, модератор треба јасно да дефинише теме и циљеве разговора. Увод не треба да буде обиман; у њему модератор представља кључна питања и позива учеснике да изложе своје ставове и мишљења.

КОНСУЛТАЦИЈЕ СА МЛАДИМА: Уколико сте за вођење консултација одабрали спољног модератора, у овом делу се препоручује да поздравите учеснике у име организационог тима и институције или организације која организује консултације. Укратко представите институцију или организацију коју представљате. Редослед излагања у консултацијама се најчешће не утврђује унапред већ се према предвиђеним питањима и темама отвара дискусија и позивају учесници да изнесу своја мишљења.

ДИЈАЛОГ СА МЛАДИМА: Код дијалога са младима, редослед говорника је утврђен унапред и то могу бити одабрани млади или представници институција. Модератор у свом уводу кратко представља програм рада и најављује редослед према ком ће се одвијати дискусија.

Дискусија и методе вођења разговора

Дискусија је кључни део сваког дијалога или консултација. Ово је тренутак када учесници размењују мишљења о договореним темама, постављају питања и износе своје предлоге и приоритете. Модератор или фасилитатор обично започиње сваку тему кратким уводом који учесницима даје основу за разговор. Током овог дела, кључно је омогућити интерактивну размену мишљења, посебно подстичући младе да директно комуницирају са присутним представницима институција или организација, када је то предвиђено. Како би дискусија била продуктивна, модератор на крају сваког сегмента треба да сумира главне закључке и препоруке које су се појавиле током разговора. Ово омогућава јасно праћење тока разговора и бележење кључних тачака за даљу разраду.

Коришћење различитих метода модерације може допринети успеху дискусије, посебно када су учесници разноврсни или тема комплексна.

Неки од често коришћених метода укључују:

Панел дискусија

Одабрани говорници износе своја мишљења, а публика има прилику да поставља питања или коментарише.

Фокус група

Структуриране дискусије са мањим групама учесника које омогућавају детаљно разматрање специфичне теме.

World Café

Учесници се крећу између мањих група/столова и дискутују о специфичним питањима, док једна особа за сваком столом бележи кључне идеје и преноси следећој групи налазе из претходне групе. Након завршетка разговора у мањим групама, одабрани модератори представљају кључне налазе целој групи у пленуму.

Fish Bowl

Учесници су подељени у два круга: унутрашњи круг, где се води дискусија, и спољашњи круг, где се дискусија прати. Унутрашњи круг учесника активно разговара о теми, износи ставове, предлоге и коментаре. Спољашњи круг слуша, прати ток дискусије и рефлектује о изнетим идејама. Међутим, Fish Bowl метода омогућава да се граница између ових кругова премости – ако неко из спољашњег круга жели да допринесе дискусији, може да замени место с неким из унутрашњег круга и тако се директно укључи у разговор.

Подстицање активног учешћа

Не учествују сви учесници једнако у дискусији – неки се можда осећају несигурно или немотивисано. Зато је важно користити различите приступе како би се подстакло њихово ангажовање. Фацилитатори могу директно постављати питања учесницима, охрабривати их да деле лична искуства или користити методе које омогућавају мање формалне начине изражавања, попут кратких групних разговора или анонимних писаних коментара.

Ако приметите да одређени учесници нису активни, размислите о додатним начинима за њихово укључивање. На пример, дигитални алати попут анкета уживо или апликација за гласање могу помоћи да се сви укључе, чак и они који се не осећају пријатно да говоре у већој групи. Осигурајте да сви имају прилику да се изразе, уз поштовање правила равноправне комуникације.

Праћење тока разговора

Дискусије понекад могу да скрену с теме, посебно када учесници покрећу нове, али неповезане теме. Фацилитатори имају кључну улогу у обезбеђивању да разговор остане усмерен на договорене циљеве. То може укључивати праћење структуре дискусије у складу са агендом, постављање додатних питања која враћају фокус на главну тему и осигуравање да све планиране теме буду покривене у предвиђеном временском оквиру. Ово захтева вештину модерације, али и флексибилност да се учесници не осећају ограничено, већ охрабрено да допринесу.

Додатне активности за ангажовање публике

Размотрите употребу визуелних алата, интерактивних анкета или дигиталних апликација за анкетирање уживо како бисте учесницима олакшали укључивање у дискусију и омогућили динамичан ток догађаја

У ситуацијама када учесници нису довољно активни, коришћење дигиталних алата или игра и симулација може допринети укључивању учесника. У наставку делимо неке платформе које вам могу бити корисне:

Slido: Алат који омогућава интерактивну комуникацију између предавача и публике током догађаја, састанака или предавања. Користи се за постављање питања, креирање анкета, гласање уживо и прикупљање повратних информација, чиме се повећава укљученост учесника и олакшава модерација дискусије.

Mentimeter: Алат који омогућава креирање интерактивних презентација са функцијама попут анкета уживо, облака речи и квизова. Учесници могу да користе своје телефоне, што олакшава прикупљање повратних информација у реалном времену.

Kahoot!: Платформа која омогућава креирање едукативних квизова у форми игре. Учесници се такмиче у реалном времену, што може повећати њихову мотивацију и ангажованост током сесије.

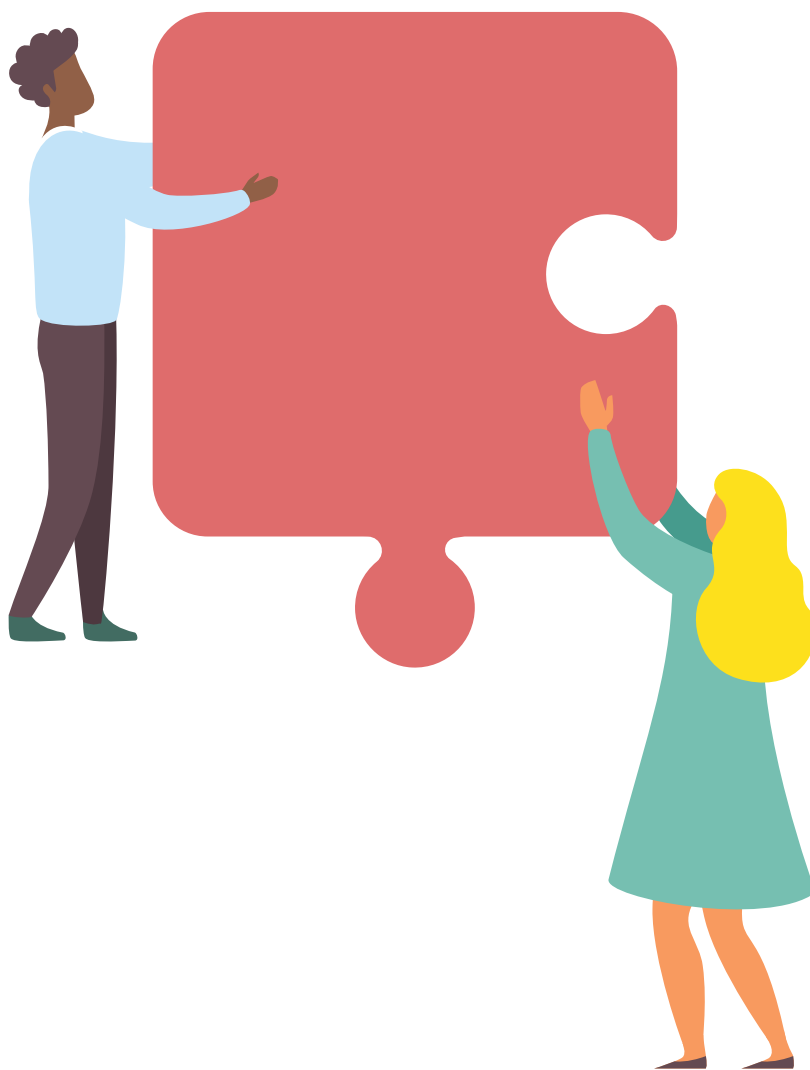

Сумирање, рефлексива и планирање наредних корака

Сумирање, рефлексива и планирање наредних корака представљају кључну завршну фазу дијалога или консултација. Фацилитатор води учеснике кроз сажимање главних тачака дискусије, осврћући се на кључне закључке, неодговорена питања и предлоге за даље активности. Током овог процеса, важно је осврнути се на закључке из претходних фаза, чиме се осигурава континуитет и омогућава учесницима да сагледају ширу слику. На пример, процес израде локалног акционог плана за младе је вишестепени и укључује фазу процене потреба, фокус групу, разраду документа и завршне консултације. У овој завршној фази је изузетно важно да закључци из свих фаза буду део заједничког промишљања и дискусије.

Информације и закључци могу бити забележени на флип чарту или дигиталној табли како би сви учесници имали увид у резултате и предложене активности. На основу ових сажетака, учесници заједно са фацилитатором договарају конкретне наредне кораке, што осигурава одрживост процеса и пружа јасне смернице за даљу реализацију договорених активности.

 Шта након дијалога и консултација

(Интерна) евалуација и научене лекције

Након завршетка догађаја, веома је важно да организујете процес евалуације и учења који ће вам помоћи да процените успех, прикупите повратне информације и идентификујете начине за унапређење будућих сличних подухвата. Процес евалуације може се организовати на различите начине, у зависности од типа догађаја. За консултације се препоручују дебрифинг сесије са младима или писане евалуације, док за дијалоге могу бити корисни индивидуални разговори са учесницима или радионице о наученим лекцијама.

Дебрифинг сесије се могу организовати одмах након формалног завршетка дијалога/консултација. Ова врста сесија вам омогућава простор за заједничку рефлексију самог догађаја, укључујући анализирање понашања учесника и поштовања комуникационих правила. На пример, дискусија о томе да ли је кодекс понашања доследно поштован вам може помоћи да препознате изазове, као што су прекидања током разговора или пропусти модератора да интервенишу и преусмере ток дискусије. Препознавање ових ситуација вам може указати на потребне промене у будућим процесима, попут оснаживања младих да се активније укључе или бољег модерирања дискусије.

Писане евалуације треба припремити пре самог догађаја и поделити их свим учесницима на крају процеса. Питања треба да обухвате све аспекте дијалога или консултација, укључујући организацију, релевантност тема и искуство учешћа. Додатни простор за коментаре омогућава учесницима да изнесу специфичне сугестије или рефлексије које организаторима пружају увид у различите перспективе.

Индивидуални разговори и сесије за рефлексију са учесницима вам омогућавају да водите фокусиране разговоре, посебно са младима и пружају вам могућност да дубље разумете појединачне перспективе и искуства - шта јесте, а шта није функционисало и како процес може бити побољшан.

Радионица о наученим лекцијама је такође добар начин да се унутар тима рефлектује на цео процес припреме, организације и реализације. Ова врста разговора ће вам помоћи да анализирате области процеса које треба унапредити, усагласити се о корацима како се убудуће процес унапређује, али свакако препознати и шта је у процесу протекло добро и зашто.

Комуникација резултата и закључака

Након дијалога или консултација, важно је јасно, транспарентно и правовремено комуницирати резултате и закључке учесницима, посебно младима. Ово не само да потврђује њихову важну улогу у процесу већ и осигурава њихово даље ангажовање. Млади желе да виде да су њихови доприноси узети у обзир, а брзина и јасноћа комуникације играју кључну улогу у јачању поверења. Организациони тим би требало да припреми документ који сажима кључне аспекте догађаја - од главних тема и закључака до планираних наредних корака. Идеалан тренутак за израду овог документа је што пре након завршетка догађаја, док су детаљи још свежи. Ово не значи да документ мора бити опсежан; чак и краћи преглед са јасним порукама може имати велики утицај. У случају да имате ограничене ресурсе, можете издвојити најважније закључке и поделити их на друштвеним мрежама или послати путем имејла свим учесницима. На овај начин обезбеђујете брзо и ефективно информисање без додатног оптерећења тима.

Београдски центар за људска права је препоруке са Youth Rights Talks послао релевантним институцијама као део извештаја о стању људских права младих.

КОМС редовно објављује извештаје са реализованих дијалога и истакнутих препорука и заговара препоруке кроз формалне канале и учешће у радним групама и телима, али и кроз подношење извештаја о имплементацији Националне стратегије за младе.

НАПОР је сумирао све налазе и препоруке са дијалога Коалиције младих у ризику са свим релевантним чланицама Коалиције и јавно. С обзиром на то да Коалиција има предвиђену динамику рада и састајања, напредак у усвајању и интегрисању препорука се прати континуирано.

Пријатељи деце Србије су доставили Смернице за укључивање младих у заштиту животне средине релевантним институцијама попут Министарства просвете, Министарства за заштиту животне средине и медијима. Млади су додатно промовисали садржај препорука у медијским гостовањима како би подigli видљивост теме и реализованог дијалога.

КЗМ Врање је промовисала закључке са дијалога; нове мере и активности до којих је дошло захваљујући дијалогу комуницирала је јавности путем локалних медија и објава Канцеларије за младе.

Тематски састанци за праћење

У зависности од тема које сте обрађивали током дијалога или консултација са младима, можете наставити да укључујете младе и надаље кроз мање циљане сусрете. Одржавање мањих, тематских сусрета након главног догађаја вам омогућава продубљивање одређених питања, укључивање нових учесника, и одржавање везе са старим учесницима. Ове сесије треба да буду прилагођене специфичним темама које су се појавиле током догађаја, чиме се обезбеђује континуитет процеса.

Београдски центар за људска права је након неколико циклуса реализације Youth Rights Talks, а у сарадњи са Министарством туризма и омладине увео мини дијалог ради праћења (follow-up) пар одабраних препорука са главног дијалога где се даље разрађују препоруке у конкретне мере са релевантним институцијама.

КОМС је након одржаних дијалога, даље укључивао младе учеснике са дијалога у друге тематске догађаје где се обрађивала тема коју су они представљали на дијалогу. Тако је једна од учесница дијалога узела учешће на регионалном догађају и јавној расправи о Националној стратегији за младе и представљала партиципативно буџетирање.

НАПОР је формирањем Коалиције за младе у ризику омогућио простор да се различите теме релевантне за осетљиве групе младих адресирају кроз редовне састанке Коалиције.

Праћење укључивања перспектива и предлога младих у документе јавних политика

У зависности од тема које сте обрађивали, у процесу након одржаних консултација и дијалога је од изузетне важности праћење докумената јавних политика или анализа програма како би се утврдило да ли су доприноси младих рефлектовани у јавним политикама. Овај принцип гарантује да млади могу видети конкретне резултате свог учешћа, што ће повећати њихово поверење у процес и мотивисати их за даљи ангажман.

КОМС-ови дијалози су довели до: увођења партиципативног буџетирања као приоритета у Националну стратегију за младе, креирања програма Моја прва плата, спречавања затварања студентске поликлинике, подизања видљивости теме менструалног сиромаштва и бројних других мера.

Град Врање је формирао тим за превенцију вршњачког насиља захваљујући предлозима младих са дијалога и иницирао отварање омладинског центра у Врању.

Градска управа Града Крагујевца је преузела обавезу да анализира постојеће програме и мере усмерене на рањиве групе младих и да уведе нове могућности за њих кроз локалне програме. Град Сомбор ће кроз Локални акциони план да уведе нове мере које су усмерене на младе у ризику, а све захваљујући директном разговору са младима у оквиру Коалиције за младе у ризику.

Шта смо научили до сада

Претходна искуства и научене лекције

Дијалог младих са институцијама, децембар 2021. године - Кровна организација младих Србије (КОМС)

ЗАШТО:

Трећи дијалог младих и доносиоца одлука поставио је важна питања: Како омогућити младима да конструктивно учествују у процесу измене закона? Како осигурати да њихов глас буде саслушан и уважен, без обзира на њихово познавање законских процедура? Дијалог је био одговор на потребу младих да дају конкретне предлоге, без обзира на њихову стручност у писању закона и стратегија.

ШТА:

Дијалог се фокусирао на три кључне теме: Закон о младима, Закон о волонтирању и Закон о радним праксама. Млади су, иако с почетним несигурностима, кроз платформу попут ове добили прилику да изразе своје мишљење о темама које директно утичу на њихов свакодневни живот. Међу предлозима су се нашли ограничење кирија за младе и увођење партиципативног буџетирања.

КАКО:

Припрема је укључивала онлајн консултације и симулације како би се млади припремили за дијалог. Кроз ове припреме, учесници су научили како да изнесу своје мишљење у кратком временском оквиру, али и како да воде дијалог у којем је важно јасно изложити суштину у неколико минута. Симулација уживо, вече пре дијалога, помогла им је да савладају вештину сажимања својих предлога.

КО:

Млади из различитих делова Србије, укључујући LGBTQ+ заједницу, националне мањине, и оне из руралних средина, имали су прилику да учествују. У дијалогу је учествовала и председница Владе Републике Србије, као и министри. Гордана Адамов, једна од учесница, дала је увод о партиципативном буџетирању и истакла значај укључивања младих у буџетске процесе на локалном нивоу.

СА КИМ:

Дијалог је организован уз подршку КОМС-а и фацилитатора који су помогли младима да слободно изразе своје ставове. Међутим, једна од критика била је да доносиоци одлука нису увек уважавали различита мишљења. Млади су се суочили са изазовима, као што су прекидање током говора и игнорисање предлога, што је умањило осећај једнаког учешћа у дијалогу.

ИСХОД:

Партиципативно буџетирање је ушло у Националну стратегију за младе (НСМ), што је за Гордану Адамов био значајан успех. Иако су неки предлози младих одбијени, дијалог је омогућио младима да науче како функционише процес доношења одлука и да разумеју важност стрпљења у заговарачким процесима. Млади су истакли да њихова улога није да креирају законе, већ да износе своје проблеме и предлоге, док су доносиоци одлука одговорни за имплементацију.

Шта смо научили до сада

Претходна искуства и научене лекције

Коалиција за унапређење положаја младих у ризику - Национална асоцијација практичара и практичарки омладинског рада (НАПОР)

ЗАШТО:

Млади у ризику, који немају исте прилике као њихови вршњаци, суочавају се са изазовима попут запошљавања, образовања, и становања. НАПОР, у сарадњи са Фондацијом СОС Дечија села Србије и њихови партнери препознали су потребу да се њихов глас чује у процесу доношења одлука. Како омогућити младима да се активно укључе у процесе који утичу на њихов живот? – ово је питање које је покренуло Коалицију за унапређење положаја младих у ризику.

ШТА:

Циљ Коалиције био је да окупи младе из рањивих група, који се суочавају са проблемима осамостаљивања, и омогући им да идентификују кључне потребе и решења. Млади су фокусирали три теме: запошљавање, образовање и становање, и активно учествовали у мапирању проблема и предлагању решења која би била укључена у јавне политике.

КАКО:

Пројекат је започео радом у омладинским клубовима, где су млади са ризиком сами идентификовали шта им је важно. У партнерству са државним институцијама и цивилним друштвом, Коалиција је омогућила дијалог између младих и доносиоца одлука. Млади су прошли тренинге и консултације како би били спремни да се укључе у дискусије и предлагање мера.

КО:

Млади у ризику, укључујући оне из социјалног система, младе без родитељског старања, и оне из маргинализованих група, били су у центру овог процеса. Сваки омладински радник је делегирао по три млада учесника на дијалог, а посебна пажња је посвећена томе да млади из различитих средина и ситуација буду заступљени.

СА КИМ:

Коалиција окупља више од 50 представника институција и организација са националног и локалног нивоа, укључујући Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Повереника за заштиту равноправности, као и међународне организације попут УНИЦЕФ-а и Популационог фонда УН-а. Кроз ове дијалоге, млади су добили прилику да директно разговарају са доносиоцима одлука и предлажу решења за проблеме са којима се суочавају.

ИСХОД:

Кроз дијалоге, млади су понудили конкретне предлоге за побољшање становања, образовања и запошљавања. Град Крагујевац се обавезао да испита могућности за младе у ризику, док су друге локалне иницијативе почеле да укључују ове препоруке у своје стратегије. Коалиција наставља да прати напредак на националном нивоу, а млади су постали формални чланови Коалиције, остајући активни у заговарању својих права.

Шта смо научили до сада

Претходна искуства и научене лекције

Врање чује младе Канцеларија за младе Врање и Активисти из комшилука

ЗАШТО:

Град Врање је међу првим градовима у Србији који је покренуо локални дијалог са младима, уз подршку градске власти и локалних активиста. Овај дијалог је произашао из потребе да се глас младих чује и да се њихове идеје интегришу у локалне политике. Како омогућити младима да постану равноправни саговорници у процесу доношења одлука? – то је питање које је покренуло ову иницијативу.

ШТА:

Циљ је био јасан – пружити младима платформу да отворено говоре о својим потребама и проблемима, укључујући запошљавање, ментално здравље, омладинске просторе, и друге теме. Ово је била прилика за младе да идентификују кључне проблеме у свом граду и да директно разговарају са локалним властима о решењима.

КАКО:

Припреме за дијалог биле су темељне. Млади су прошли тренинг у Сремским Карловцима где су, уз подршку КЗМ Врање и стручњака у области омладинске политике, учили о омладинској политици и како да формулишу своја питања. Дијалог је био јаван, а процес селекције учесника обухватао је јавни позив и упитник. Било је важно да припрема траје довољно дуго како би млади били сигурни и спремни. На дан дијалога, модератори су водили разговор, а млади су имали прилику да постављају питања директно градоначелнику и другим званичницима.

КО:

Учесници су били млади из Врања, међу којима су били средњошколци, студенти и млади из руралних подручја, узраста од 15 до 30 година. Иако није било особа са инвалидитетом међу учесницима, родна равноправност је поштована, а правила су била јасно дефинисана како би сви учесници били поштовани и уважени.

СА КИМ:

Дијалог је био подржан од стране КЗМ Врање и активиста, а градоначелник, заменица градоначелника, већници за младе и финансије били су присутни како би слушали и одговарали на питања младих. Успостављено партнерство са организацијама попут ОПЕНС-а и ЦЗОР-а омогућило је да се млади додатно едукују и повежу са другим центрима и организацијама.

ИСХОД:

Дијалог је резултирао конкретним акцијама – формиран је тим за превенцију вршњачког насиља који је одржао више састанака, а током 2024. године усвојен је и пратећи акциони план. Такође, започети су радови на омладинском центру, а постављени су наткривени балони на тениским теренима. Млади су кроз овај процес научили како да буду активни учесници у друштву, а неки су наставили да учествују у раду КЗМ Врање.

Шта смо научили до сада

Претходна искуства и научене лекције

ДИЈАЛОГОМ од ЕКО анксиозности до ЕКО акције Пријатељи деце Србије (ПДС)

ЗАШТО:

У постковид периоду, ментално здравље деце и младих постало је горућа тема. ПДС је препознао растућу забринутост младих о будућности, посебно кроз феномен еко-анксиозности. Питање које су млади постављали гласило је: *Има ли будућности за нас? Да ли има сврхе борити се за планету ако су храна и вода упитни, а свет постаје токсично место?*

ШТА:

Млади су желели да утичу на заштиту животне средине, а ПДС је одговорио стварањем програма који је покренут на основу њихових предлога. Иницијатива је израсла у пројекат "Дијалогом од еко анксиозности до еко акције", који је укључивао локалне дијалоге и истраживање о ставовима деце и младих. Циљ је био да млади не само изразе своје мишљење, већ и да буду активно укључени у процесе доношења одлука о животној средини.

КАКО:

Процес је започео истраживањем у којем је учествовало 800 младих. Затим је ПДС организовао еко-камп, где је 24 учесника дискутовало о еко-анксиозности и начинима како могу да допринесу. Млади су креирали акциони план и спровели 12 локалних дијалога широм Србије, укључујући радионице и дебате. ПДС је припремио алатке и обучио младе да организују ове догађаје у својим срединама, док су они прикупљали ставове својих вршњака и формулисали препоруке.

КО:

У пројекту су учествовали млади узраста 14–23 године, укључујући оне из рањивих група попут деце из једнородитељских породица и младих са инвалидитетом. Заједно су организовали радионице и јавне расправе, прикупљали податке и осигурали да различите групе буду заступљене у процесу. У финалном документу су биле заступљене препоруке за родитеље, медије, школе и доносиоце одлука.

СА КИМ:

Пројекат је добио подршку од локалних партнера и зелених организација, иако је у неким случајевима изостала правовремена реакција институција. Млади су организовали симулацију јавне расправе, укључујући догађаје у Народној скупштини РС, где су водили процес и представили нацрт својих препорука. Иако су народни посланици показали ограничено разумевање, млади су демонстрирали своју способност да воде дијалог на високом нивоу.

ИСХОД:

Финални документ, "Смернице младих за њихово укључивање у заштиту животне средине", достављен је медијима и институцијама, док су млади наставили са својим активностима. Овај пројекат је био прекретница у омогућавању младима да се њихови гласови чују и да директно утичу на процесе који обликују њихову будућност. Међународне организације су већ тражиле савете и подршку на основу резултата овог програма.

Шта смо научили до сада

Претходна искуства и научене лекције

Консултације са младима у процесу припреме Програма за унапређење положаја младих у општини Жабари за период од 2025. - 2027.године - Канцеларије за младе општине Жабари

ЗАШТО:

У општини Жабари, где су млади углавном са села и суочавају се са бројним изазовима, поставило се питање: Како укључити младе у процесе доношења одлука и унапредити њихов положај? Формирање Канцеларије за младе, а затим и прве активности канцеларије и припрема Локалног акционог плана за младе су започети као одговор на потребу за већим ангажовањем младих и пружањем простора да се њихов глас чује.

ШТА:

Циљ је био окупити младе из локалне заједнице, препознати њихове потребе и креирати план активности који би утицао на побољшање квалитета живота младих у општини. Фокус консултација са младима је био на потребама и темама у којима млади траже додатну подршку.

КАКО:

Процес је започео организовањем фокус група и анкетирањем младих. Одзив је био спор у почетку, али су личне везе помогле да се прошири вест о плановима Канцеларије. Млади су се, након почетног скептицизма, укључили у разговоре. Фацилитатори су створили пријатну атмосферу, омогућавајући учесницима да слободно изразе своје мишљење о темама попут лоше инфраструктуре, запошљавања, и потребе за омладинским простором.

КО:

Млади мушкарци са села су били најзаступљенији на консултацијама, док су жене биле мање заступљене, а неке су изразиле незадовољство што немају прилику да се запосле. Иако су девојке биле присутне у мањем броју, једна учесница је говорила о волонтерском раду као јединој опцији за младе жене.

СА КИМ:

Консултације су организоване у сарадњи са ГИЗ-ом, а вести о плановима КЗМ Жабари су се делиле путем друштвених мрежа.

ИСХОД:

Млади су јасно изразили своје незадовољство условима живота у општини, али су кроз овај процес постали ангажованији и мотивисанији да учествују у променама. Као резултат консултација, Канцеларија за младе општине Жабари припремила је план за формирање мреже младих амбасадора из свих села, који ће служити као кључне информативне тачке за будуће активности.

Налази из овог процеса сада ће послужити као основа за припрему нацрта Локалног акционог плана, где ће приоритети попут запошљавања, интернет приступа и омладинског простора бити детаљно размотрени. Млади из Жабара имаће прилику да поново буду укључени у процес кроз консултације које ће, у име ГИЗ-а, организовати КОМС, чиме се осигурава да њихов глас остане централни део даљих активности и одлука.

Шта смо научили до сада

Претходна искуства и научене лекције

Консултације са младима у процесу припреме локалних стратешких докумената - Владичин Хан и Сокобања

ЗАШТО:

Консултације са младима у Владичином Хану и Сокобањи организоване су како би се млади укључили у процес доношења одлука кроз припрему кључних локалних докумената за младе. У Владичином Хану је то био двогодишњи Програм за унапређење положаја младих општине Владичин Хан за период 2025. – 2027. године (раније Локални акциони план за младе), док је у Сокобањи фокус био на Стратегији за младе за период 2025–2029. У овом процесу примењен је Youth Test, алат који осигурава да потребе и интереси младих буду узети у обзир у креирању политика. Кроз Youth Test, одлуке пролазе „филтер“ који смањује негативне и јача позитивне последице на младе, промовишући њихово активно учешће у процесима који их се тичу.

ШТА:

Циљ консултација био је омогућити младима да идентификују своје потребе и предложе конкретне активности које ће утицати на унапређење њиховог положаја у локалним заједницама. Фокус је стављен на кључне теме, попут запошљавања, инфраструктурних потреба, омладинских простора и едукативних програма.

КАКО:

Процес консултација започет је организовањем кампања за информисање и позивање младих. У Сокобањи су коришћене спонзорисане објаве на друштвеним мрежама, док је координаторка КЗМ директно посећивала школе и информисала младе о процесу. У Владичином Хану, удружење „Велес“ је користило циљану кампању и директне контакте да мотивише учешће младих. На самим консултацијама, фасилитатори су кроз интерактивне методе, попут рада у малим групама, представили стратегије, циљеве и мере. Млади су затим предлагали активности које сматрају приоритетима. Многи предлози младих поклопили су се са постојећим активностима у документима, док су нови предлози преточени у препоруке и послати на даљу разраду.

КО:

Учешће је било разнолико – у Сокобањи су консултације окупиле средњошколце, студенте и младе који су завршили са образовањем, док су у Владичином Хану доминирали средњошколци из околних села. Заступљени су били и млади Роми. Подједнако су учествовали и млади мушкарци и жене, иако је одзив младих жена био нешто нижи.

СА КИМ:

Консултације су реализоване уз подршку ГИЗ-а и КОМС-а који су локалним самоуправама обезбедили пакет подршке, укључујући менторство и комуникацијске алате. Процес је био део ширег напора за унапређење партиципативних механизма на локалном нивоу.

ИСХОД:

Млади су кроз консултације идентификовали неколико кључних приоритета, попут изградње омладинских простора, реконструкције инфраструктуре, организовања едукативних радионица и боље информисаности о локалним темама. У Сокобањи је стратегија већ финализована и млади су позвани да учествују у јавној расправи, док ће у Владичином Хану консултације послужити као основа за израду локалног акционог плана.

Организатори су нагласили важност континуираног укључивања младих у наредне фазе, укључујући јавне расправе и даљу имплементацију мера. Млади који су учествовали осетили су се мотивисано и оснажено, док су консултације пружиле прилику да се чује глас оних који ретко учествују у формалним процесима доношења одлука.

Коришћена литература

Међународни документи и стратегије:

- Резолуција Савета безбедности Уједињених нација 2250 (2015)
- Стратегија УН за младе (2018)
- Стратегија ЕУ за младе 2019–2027

Национални документи и закони:

- Стратегија за младе Републике Србије 2023–2030
- Закон о младима, "Сл. гласник РС", бр. 50 /2011 и 116/2022 - др. закон
- Закон о удружењима, „Сулужбени гласник РС“, 51/2009-39, 99/2011-8 (други закон), 99/2011-9 (други закон), 44/2018-27 (други закон)

Званични приручници и смернице

- Приручник за учешће јавности у планирању, изради и праћењу спровођења јавних политика и прописа, Републички секретаријат за јавне политике
- Смернице за омладинске раднике и раднице: Добровољно и активно учешће младих, УНИЦЕФ
- Учествујем и питам се! Смернице за партиципацију и грађанско ангажовање адолесцената, УНИЦЕФ
- Приручник за унапређење дијалога о јавним политикама, ГДСИ/Maxima consulting
- Смернице за организовање друштвеног дијалога, Влада Републике Србије

Публикације о учешћу младих и дијалогу

- Приручник за дијалог младих: Практичне смернице и активности за подучавање инклузивног дијалога са младима, Тони Блаир Институт за глобалне промене
- Дијалог фокусиран на младе: Адаптација приступа рефлексивно-структурираног дијалога за угрожену омладину – Водич за практичаре, ГИЗ
- Основе политике за младе, Савет Европе и Европска комисија
- Добре праксе учешћа младих
- Средњорочни извештај пројекта „Млади за праведну транзицију“, ДГ Регио и Програм за младе

Интервјуи са организацијама

- Интерни извештаји и интервјуи са представницима организација и институција укључених у процесе дијалога и консултација са младима, спроведени за потребе припреме публикације. Организације и институције које су учествовале у интервјуима укључују: КОМС, НАПОР, ПДС, Београдски центар за људска права, канцеларије за младе из Врања, Жабара, Владичиног Хана и Сокобање.

